

LA DAMA DE REUS

Drama en prosa dividit en tres actes

ORIGINAL DE

MANUEL ROCAMORA

Estrenat en lo TEATRO CATALÁ, instalat en lo de Romea, la
vetlla del 21 de Febrer de 1893.

PREU: 8 RALS

BARCELONA

BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»

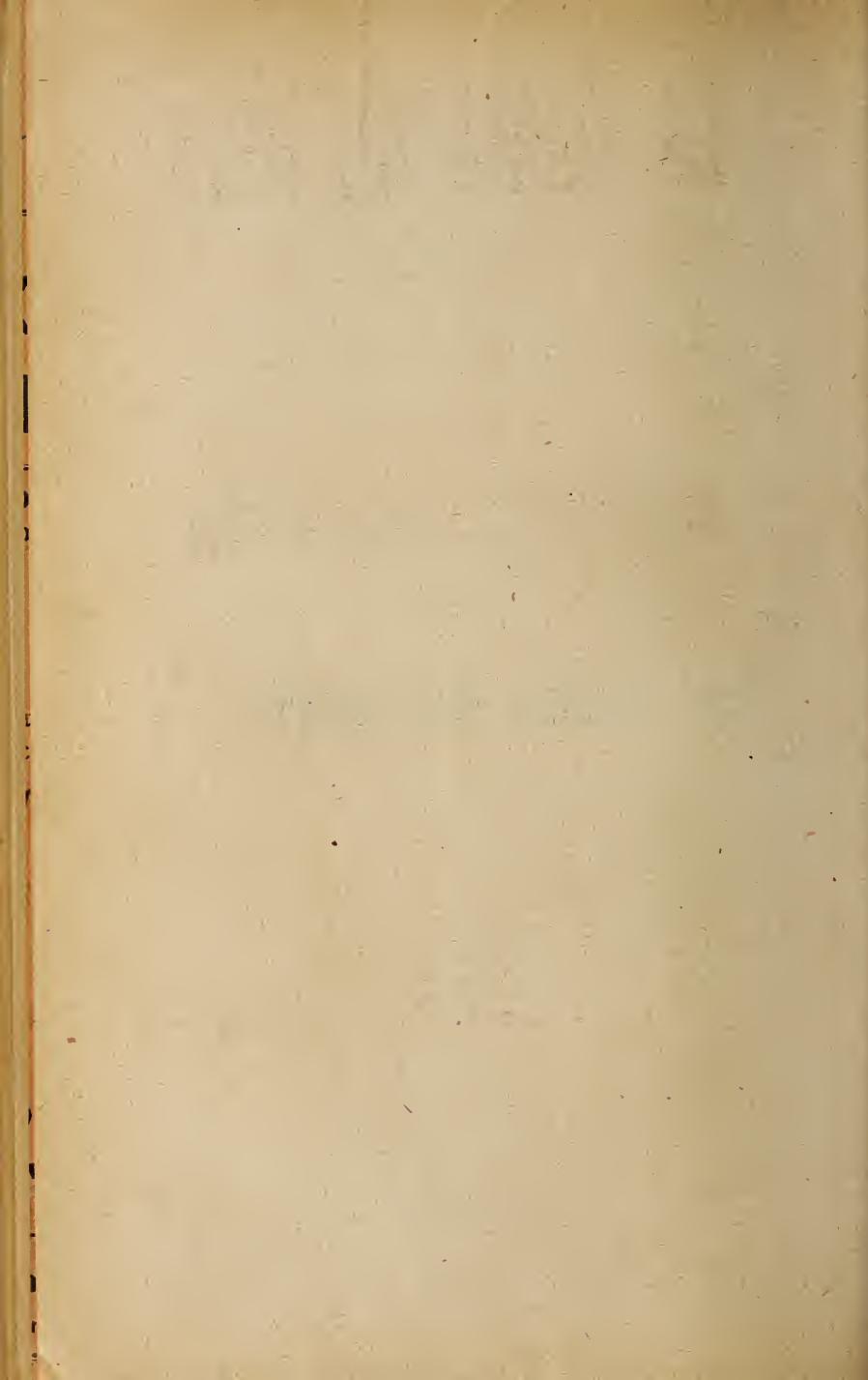
Carrer de las Cabras, 13, según

1894

15

LA DAMA DE REUS

LA DAMA DE REUS

Drama en prosa dividit en tres actes

ORIGINAL DE

MANUEL ROCAMORA

Estrenat en lo TEATRO CATALÁ, instalat en lo de Romea, la
vetlla del 21 de Febrer de 1893.

BARCELONA

BIBLIOTECA DE «LO TEATRO REGIONAL»

Carrer de las Cabras, 13, según

1894

Ningú podrá representar, traduhir ni reimprimir aquesta obra, sense lo permís de son autor.

També pot autorisar las representacions y cobrar sos drets, lo Director de la *Galeria d' obras dramáticas* de D. Joan Molas y Casas y sos representants, qual despatx se trova en lo carrer del Hospital, 14, según, Barcelona.

Queda fet lo dipòsit que marca la lley.

A

CONRAT ROURE

REPARTIMENT

Personatjes	Actors
35 anys MARINA (à) « <i>La dama de Reus.</i> »	D. ^a PILAR CLEMENTE.
40 » MALCARADA (<i>filla de la.</i>)	» CONCEPCIÓ PERIU.
70 » DIDA, (<i>del Ramon.</i>)	» ÁGNA MUNNER.
24 » MADRONA, (<i>criada.</i>)	» DOLORS GALI.
38 » LLUIS DE GUZMAN, (<i>Capità de Guardias del Rey.</i>)	D. THEODOR BONAPLATA.
70 » MAGÍ BLANCAFORT, (<i>pare de</i>)	» JAUME MARTÍ.
38 » RAMON, (<i>marit de la Marina</i>)	» JOAN RIBA.
45 » TÓFOL, (<i>hereu de Porrera.</i>)	» ACISCLE SOLER.
20 » XANET, (<i>mosso de aixada.</i>)	» JAUME CAPDEVILA.
60 » QUIM id id	» FRANCISCO LLANO
30 » LLEUJER, (<i>id de carro.</i>)	» JOAQUIM PINÓS.
TON (<i>id. que no enrahona</i>)	» N. N.
UN CABO DE GUARDIAS.	» N. MUXART.
8 y 9 » DUAS CRIATURAS (<i>fillas del Ramon y la Marina.</i>)	» N. N.

SOLDATS, PAGESOS

DESEMBRE DE 1640

L' acció passa en una masía del Camp de Tarragona, propera a Reus y situada entre 'ls antichs camins que unian dita (allavors) vila ab las de Cambrils y Vilaseca.

DRETA Y ESQUERRA: LAS DEL ACTOR

Fora convenient que 'ls actors encarregats dels personatjes catalans de la present obra, observessin la fonètica local en que expressament s' ha escrit.

ACTE PRIMER

(Entrada ó baixos d' una masja. Al fons una portalada, oberta de bat á bat. Al foró arbres, ceps, pallers, etc. A la dreta, en primer terme, una porta practicable; en segon terme un banch-escorn; en tercer terme una portalada per l' estil de la del fons, però sense portas; en quart terme y en terra, la trapa que tanca la porta d' una mina, qu' en part amagan uns quants sachs y eynas de pagés amuntegats. A la esquerra; en primer terme una porta practicable fortament abarrotada; en segon terme los últims escalons d' una escala de pedra qual terminació no 's veu però qu' es practicable. Sobre la portalada del fons y dintre un ninxo hi ha una imatge de la Verge de Misericordia, qu' en tots tres actes estarà enlluminada per un fanalet ó llantieta. Si la escena ho permet (que no destorbi la acció) devant del banch-escorn hi haurá una taulá d' iguals dimensions que 'l banch. Repartit per la escena, escambells, cenallas, aixadas, garbells, pullaganas, rastres de panotxas, alguna cadira ó tamburet etc. etc. Es de matí.)

ESCENA PRIMERA

Lo LLEUJER acaba de tancar una caixa: lo QUIM y 'l XANET lligan una borrassa, fentne un farsell; després la DIDA qu' entra y surt d' escena continuament, remugant, escoltant, y fent sempre com qui treballa, però no fent may res.

LLEUJ — (*Sense enfado.*) Lliguéhu bé, lliguéhu bé, que després tot son trifulgas pera mí; com

si no 'n tinguéis prous ab las que 'm dónan
lus matxus.

XAN.—No tinguis por, home; ab aquest ja van tres
nusus. Oh, y qualsevol se pensaria qu' heu
de fer uns grans truntolls; tatal, psé!

LLEUJ.—Sí, ja t' hi vuldría veure á tu menant lu
carru per aquells camins del diable que
semblan fets perquè un hom s' hi trenqui lu
que ab prou fenyas té sencer.

QUIM.—Bé, per xó ja te rahó que s' hi te d' anar
molt á compte: ja hu diu sempre 'l Pep de
la Tona, que lu qu' es per allí no hi ha pas-
sat pas may lu Rey.

LLEUJ.—Jo crech que cad' any, quan lu senyor Rec-
tor beneheix lu terme se descuyda d' aque-
lla banda.

XAN.—Donchs digas que s' hi deu tenir d' anar ab l'
Astramunció á la butxaca?

DIDA.—*(Baixant l' escala.)* Vaja, vaja, aixis!

TOTS.—Bó! *(Agafa cada hu un farsell y 's dirigeixen tots
cap al foro, parantse y deixantlos á terra pera con-
testar.)*

DIDA.—Enrahoneu més y no treballeu tant, que us
puadría fer mal. *(Ab mofa.)* Es clar, com que
son criats de regalo, en quant lus hi fan fer
res de profit, ja 'ls vé cor-agre.

XAN.—Uf! fugiu; la gran feynera!

QUIM.—L' escarrás de la casa!

DIDA.—Encara que us en burléu, que sinó fos jo y la
xíca...

LLEUJ.)

XAN. {Ja, ja, ja.

QUIM.)

LLEUJ —Quin desempenyo!

XAN.—Encara com marxeu?

QUIM.—¡Sense ella 's perdrá aquesta casa!

DIDA —Bá, bá! Mes vál que us deixi; ab vusaltrus no
s' hi pot parlar.

(Entra y surt per la porta segona de la dreta.)

XAN.—Ja fan bé de ferla anar en devant: per lo
que serveix!

QUIM.—No s' hu pensa pas ella aixis.

LLEUJ.—Trobu, donchs, que fan mal en no ferla que-
dar aquí; perquè m' estalviarian de tenir de
veure la seva facessia tot lo viatge; que ja
us dich jo qu' es un gros amuhinu, y á més
de que aixis farían un bon servey á la ma-
sia.

QUIM. / Quin servey?
CAN. }

LLEUJ.—Perque aixis, quan vinguessin las tropas no saquejarían ni tocarían res, perque ja al veure la seva cara fujirían de por tots lus suldots.

QUIM.—(Rient.) Tens rahó!

XAN.—Sí, pero per mes assegurarhu, pudrían deixarhi també á la seva hermosa filla!

QUIM.—Quin altra pua!

LLEUJ.—Veritat, també, també!

QUIM.—Ja 't dich jo que hu vas ensupegar al tréu-reli renom!

LLEUJ.—Quin renom?

XAN.—No 'l sabs?

LLEUJ.—No!

QUIM.—No 'l sab!

LLEUJ.—Res té d' estrany; com casi sempre soch fora áb los matxus, y quan soch aquí prou fenyá tinch en festejar á la Madroneta, no m' hi enfundo en aquestas cosas.

XAN.—Veurás, donchs, com que ningú la pot véure, perque ella tampoch pot veure á ningú ab bons ulls, un dia que 'm va fer cremar ab aquet mal-génit que té barallantmhi li vaig dir,—¡Malcarada!—Sentirhu y pusarse feta una furia va ser tot hù! Sí?... ¡Aixó no vols?... Donchs, aixó tindrás! Y ara ja no l' anu-meném pas d' altre manera.

LLEUJ.—Y que li éscau! Ni fet exprés.

QUIM.—Donchs, tampoch deus saber lu renóm que té la Marina?

LLEUJ.—Oh, lu de la mestressa! Qui no 'l sab? Anéu per totas las firas y mercats ahont lu seu marit ó l' amu l' han portada á divertir-se, (Posantse serio.) ¡á distréurela d' aquesta tristesa que sempre té!....

QUIM. { (També preocupantse.) ; Sí, sí!
XAN. }

LLEUJ.—Pregunteu á qualsevol per «La dama de Reus» y ja veréu quin floret d' alabansas y quin seguit de paraulas finas sentiréu de seguida; per tot ahont vá, deixa bona anu-menada.

QUIM.—Que ben bé se la mereix.

XAN.—Cert! Que sí de tan maca es fama que no n' hi ha cap mes en tot lu Camp de Tarragona, lu qu' es de bona dona com ella, ja 'm jugu

jo 'i coll que no se 'n trovaría cap en tot lu mon!

LLEUJ.— Es alló que se 'n diu una senyora de veras.
(*Agasan los farsells y van caminant cap al foro.*)

XAN.— Crech que son pare era noble, eh?

QUIM.— No; son pare lo qu' era molt rich; qui era noble era sa mare.

I LLEUJ.— (*Mirant cap al foro dreta.*) Mallá! xichs, miréu qui vé!

QUIM.— (*Sense mirarhi per ser lo de més enredera.*) Ja m' ho penso: ¡la mulassa!

XAN.— Sant Cristoful—Nanu! Tan té de gran com de talós.

ESCENA II

Los mateixos.—TOFOL després MALCARADA y més tart la DIDA, com avans.

TOTS TRES.— (*Rient.*) ¡Ola, Toful!

TOFOL.— Cristoful, ey! Cristoful! Ja faig prou en dispensarvus lu tractament, que 'm pertoca'

TOTS TRES.— (*Fentli grans reverencias.*) Ah, sí! Don Cristóful! Don Cristóful!

TOFOL.— (*Enfadat.*) Miréu que si 'm puja la mosca al nás!

TOTS TRES.— Ja, ja, ja! (*Li fan burlas.*)

MAL.— (*Entrant per la porta segona de la dreta.*) Ja hi torném á ser? Es á dir que no hi ha manera de fer la lley á 'ls criats d' aqueixa casa! Reira de bet! (*Los tres mossos s' en van, enrahonant entre dents y mirántselas de reull.*)

TOFOL.— Déixals está, déixals está!

MALC.— (*Als mossos.*) Qué remuguéu ara!

(*Desapareixen los mossos pe 'l foro esquerra.*)

ESCENA III

MALCARADA, DIDA, TOFOL.

DIDA.— Dona, ja t' hu pots pensar lu que diuhen; com que no 'ns poden veure!

TOFOL.—Vuléu dir? (*Ab innocencia.*)

MALC.—Y tant!

DIDA.—La culpa de tot la té 'l Magí; que si ell m' escoltés y 'ls estirés més las llongas (1), no pendríau tan coratge!... però...

TOFOL.—En aixó teniu rahó!

MALC.—Donchs, no senyor; que qui té culpa de tot lu que passa en aquesta casa y de que naltres 'ns vejém sempre rebaixadas y trepitjadas, es aqueixa dona, la meva mala estrella, la jova, que ab las sevas salamarías y ab sa fingida bundat lus tè ull-presus á tots.

TOFOL.—Per xó si, per xó!

MALC.—*Al Tófol.*) Mira, are mateix: tothom se 'n vá de 'ls masos y fins dins de Reus, segons tu mateix has dit, ja sols hi quedan lus homes aptes per agafar un 'arma y defensar la vila.

DIDA.—Tan cert es lu perill?

TOFOL.—Com que diuhen que tot seguit que 'ls de Cambrils se rendeixin, anirán lus castellans cap á Reus y 'l sitiarán y 'l saquejarán.

MALC.—Donchs, bé; ella que aixó sab, porque l' amu l' ha exhortada á milers de vegadas perquè puguessim fugir tots plegats, donchs ella no vol anarsen d' aquí per cap istil!

TOFOL.—Si que es tussuda!

MALC.—(*Escarnint.*) «Mentres lu meu marit estigui pres no 'm vul' móure de la masia.» Aixis diu ella sempre que n' hi parlém.

TOFOL.—Pero ¿no té de sortir ja avuy de la presò?

MALC.—No hi fa res! ¡Com que se l' estima tant!... Sense ell no vol fugir!... (*Ab mofa.*)

TOFOL.—Ben pensat! (*Ab innocencia.*)

DIDA.—Y mal dit! (*Furiosa.*)

TOFOL.—Ay! (*Com si l' haguessin trepitjat.*)

MALC.—Vet-aquí com lus enganya á tots!

DIDA.—Es clar! Com que naltres no 'ls sabém fer aque's papers, per aixó 'ns tractan com mus tractan! Psé! ¡Gran mal se 'n fá de posarse doi com si ja fos viuda! No fos per ella, putser no n' estaria de prés lu pobre Ramon.

TOFOL.—Vuleu dir? (*Esporuguit.*)

MALC.—Com qu' ell n' está tan gujós, perquè tuthom li diu que te una dona (*Ab despreci.*) ¡tan maca!

---

(1) Modisme local, sinónim de *bridas*.

es clar, en quan va saber que havíam de tenir allutjats á la mesia, ja no sabia lu que li passava, y aviat tuthom va saber qu' era ell lo primer cap de colla de la revolta contra 'ls allutjats.

TOFOL. —Ay, ay; si qu' es estrany que l' agaféssin per aixó!

MALC.—(*Exaltantse.*) Y es clar que no va ser per aixó! Si fins lu Cuncell de la vila hi' vá pendre part en l' esvalot!

DIDA.—Com que á la nostra terra, segons diu lu Magí, lus allutjaments son contrà-fur, y ja un' altra vegada tot Catalunya n' havia fet queixas al Rey!

TOFOL.—Ah! (*No entenentho.*)

MALC.—Si 'l van posar pres y encara n' es ara, fôu perque ab la séva gelosia no va puguer véure ab bons ulls qu' aquell allutjat, que per forsa vam tenir de pendre, fés cuntinua-ment ubsequis á la jova, á la seva dona; lu suldadot se creya que tot li havia de ser permés, se devía pensar que las donas de la masia eram com «criadas d' hostal» y...

DIDA.—Qui sab si la jova li va dunar mutius per pensarhu?

MALC.—Y es clar, qué havia de sucsehir?

TOFOL.—Jo 'm pensava qu' era perquè...

MALC.—(*Interrumpintlo enfadada.*) Jo 'm pensava, jo 'm pensava... que tú eras més espavilat! (*S' en va cap al foro dreta, gesticulant.*)

TOFOL.—Be, no t' enfadis, per xó!

DIDA.—(*Anantsen cap á la porta 2.ª de la dreta.*) Quin home! Sort qu' es rich!

TOFOL.—No t' enfadis, dona, no t' enfadis!

(*Desapareix seguint atribulat á la Malcarada.*)

ESCENA IV

La MADRONA baixa la escala, al mateix temps que van entrant pé 'l foro lo LLEUJER, 'l XANET y 'l QUIM.

LLEUJE—Tu, Madroneta; avisa á la mestressa que 'l carru ja está á punt, que tot ja es á dins.

MADRO.—Ja acaba de vestí' 'ls nens; tot seguit baixa.
(*Travessa la escena y surt per la porta 2.ª dreta.*)

XAN.—¿Ja han acabat de rugar las furas? (*Al Quim y Lleujer.*)

QUIM.—Com hi ha mon, ha de tenirhi molta feyna lu dimoni quan se trovan tots tres junts y sols.

LLEUJ.—Tots tres? Totas dugas deus vulguer dir, perque 'l pobre Toful!

XAN.—Si, ja te sort de ser l' hereu, perquè si ell se 'ls tingués de fer, (*sent ab los dits senyal de dinner.*) que 'n passaría de gana!

QUIM.—Lu qu' es com á ruch, ningú li empeta la vasa.

MAD.—(*Entra per la porta 2.ª drèta, gesticulant, com si s' acabés de barallá.*) Qui es que paga la festa?

LLEUJ.—Si hu sabessis, xiqueta, quin gréu te sabría!

MAD.—Si?

XAN.—Parlavam de «'ls tres de l' auca.»

LLEUJ.—De ias tres *alhajas*, (*en castellá*) com diahen aquells que 'ns roban las nostras.

MAD.—Ah, si? Donchs, deixeu mi ser; anéu seguint, que la feyna m' agrada y us hi vull aadar. (*Fregantse las mans.*)

XAN.— }
LLEUJ.— } Ja, ja, ja!

QUIM.—Ja 'ns hu pensavam!

MAD.—Mireú ara quina m' ha fet aquella bruixa!

QUIM.—Quina de las dugas?

MAD.—La vella!

LLEUJ.—Qué t' ha fet?

MAD.—Afiguréuse que un sol mument qu' he surtit de la cunya, ara mateix, quan he anát á dalt, hi ha entrat ella y se m' ha begut lu que guardava per dunar á 'ls nens avans de marxar.

XAN.—Mal llamp!

LLEUJ.—Aixis se reventés!

QUIM, Y no li has xafat lus nassus ab lu mateix tupí?

MAD.—Prou m' he esgarejat, pero com qu' ella y sa filla 's creuhen ser mes que 'l mateix amu, una té de callar.

LLEUJ.—Es béu estrany que l' amu 'ls deixi pendre tantas llibertats.

QUIM.—Ja hu pots dir: lu qu' es jo no 'ls hu permetria.

MADR.—(*Al Lleujer.*) Veurás, com que des que la vella va criar al senyor Ramoniet, no s' han mogut may més de la masía.

LLEUJ.—Bé, ja hu veig!

MAD.—Amés de qué, quan l' amu 's va quedar viudu, va durar molt temps que no estava per res y ellas se 'n aprufitavan y feyan y desfeyan com verdaderas mestressas, sense que ningú pugués ubrir boca per upusarshi.

QUIM.—Y encara no hu dius tot: jo que, com ja sabs tu, he vist neixe al Ramon, sé bén bé, que la Malcarada estava molt agradada d' ell y ja 's tenia coll avall que s' hi casaria.

TOTS.—Ah!

MAD.—Mírala, la pretenciosa!

XAN.—La marquesa de la pudó!

QUIM.—Y per xó es que ni ella ni sa mare poden sufrir á la Marina ¡á la jova! com ellas l' anomenan sempre.

LLEUJ.—Es clar.

XAN.—Y tant que fa per ellas la mestressa! que si no fós per ella putser més de quatre vegadas l' amu las hauria tretas de la masia á puntadas de peu!

QUIM.—Es bent cert; per enredosas y xerraires!

MAD.—Calleu que baixa la senyora.

(S' escampan per la escena; la Mad. en direcció á la porta segona dreta, lo Lleujer cap al foro quedantse al brancal de la portalada, lo Quim al mitj de la escena, lo Xanet va cap á la escala.)

ESCENA V

DITS y MARINA ab duas criaturas que porta per las mans. Lo Xan n' hi ajuda á baixar una d' un brassat.

MARINA.—Madrona! *(Baixant l' escala.)*

MAD.—Mana, senyora? *(Se li acosta.)*

MAR.—Vol duná allò á 'ls nens?

MAD.—Oh, miri; 'n tenia dugas presas á la vora del foch perquè 's mantingués calent y la Dida *(recalcant)* ¡pensant, segons diu ella, que s' havia de llençar! se l' ha clavat tot gorja avall. Oh y que no n' havia guardat més, porque, qui tenia de pensarshu?

MAR.—Com mes vells mes criaturas. *(Ab somris trist.)*

MAD.—Aixó mateix li he dit á 'n ella, ¡la gulafra!

MAR.—Déixila estar, pobre dona, potser també ho necessitava!

(Los tres mossos se fan mutuament senyals d' agrado per lo que ha dit Marina.)

MAD.—Sí, prou!

MAR.—Vegi, dónguilshi un burreguet ab vi ranci ó alguna cosa qu' hagi quedat al rebost.

(A las criaturas.) Anéu. *(La Madrona s' endú á las criaturas per la porta segona dreta.)*

(Se sent fort soroll de picarols en lo foro esquerra.)

LLEUJ.—Xó! Castanya! Ah si vinch!

(Desde la porta, xiulant cap al foro esquerra.)

¡Ton; vigílamelas una mica!

MAR.—Ja cal que us senyeu bé, Lleujer, ans d' arriár; ja veyéu que us fiu lu que mes me estimu d' aquest mon.

LLEUJ.—*(Entrant.)* No tingui por, senyora, ja sab que si 'm diuhen Lleujer no es pas perque no posi tots los meus sentits en la feyna, sino perque ningú 'm guanya en enllestirla depressa y bé, y *no* m' está mal lo dirhu.

MAR.—No us ho dich pas per desconfiansa, no. Mi-reu, sino manessiu vos lo carru no hi deixaria pas anar als méus fills.

LLEUJ.—S' agradeix, senyora. *(Apart)* (D' aixó 'n dich jo ser una dama com cal, aixó es saber distingir!)

MAR.—Com que en quan pugui venir lu Ramon prou fenyá tindréu en muntar als matxus y fugír. *(Aixugantse 'ls ulls.)* Deu vulga que puguéu ferhu.

XAN.—No tingui por!

QUIM.—Curatje, dona!

LLEUJ.—Y es clar que pudrán fugir! No han de puguéu!

QUIM.—No faltaría més!

MAR.—¡Deu ho fassi!

ESCENA VI

Los Mateixos, MALCARADA y TOFOL pel foro. Després DIDA, mastegant, MADRONA y NENS.

(La Marina plorant en silenci, fá com que no s'adona de lo que diuhen la Malcarada y la Dida.)

MALC.—*(Entrant pe 'l foro dreta.)* Vaja! Que feu? ¿En-

- cara no están arregladas aquestas criaturas? Sembla qu' hagin d' anar á casament!
- XAN. — (*Apart.*) (Ja volía dir jo, que no tirés la cossa.)
(*Busca pe' 'ls racons y acaba per anarsen per la porta 2.ª de la dreta.*)
- LLEUJ. — (*Igal.*) (Qualsevol se pensaría qu' es la mestressa.)
- DIDA. — (*Entrant per la porta segona dreta, mastegant.*) Allá dins las trobarás que s' atipan de llaminaduras.
- QUIM. — (*Apart.*) (Malahida vella!)
- MAD. — (*Entra ab los dos nens de la ma, per la porta 2.ª dreta.*)
Qui mes hauría de callar es qui mes llarga té la llengua.
- LLEUJ. — Passiubé, senyora, y no passi ansia!
- MAR. — Gracias, Lleujé, adeussiau.
- QUIM. — (*Al Lleujer senyalantli la Dida y la Malcarada que parlan solas.*)
¿Vols dir que no vulcarás purtant á dintre 'l carru tota aquella malastrugancia?
- LLEUJ. — (*Al Quim.*) Ja no 'm fan pór las bruixas. (*Quedan parlant baix.*)
- NEN. — ¡Adeussiau, mare!
- MAR. — Fills meus, adeussiau, feu forsa bundat. (*Baixant la veu.*) ¡Sobretot, no feu enfadá á la Dida! (*Los besa y senya á tots dos.*)
- NENA. — (*Al Tofol.*) ¿Que no vé ab naltrus la mare?
- TOFOL. — La mare vindrá després, totseguit; vosaltrus li culliréu floxs pe 'l camí y quan ella y 'l pare arribin las hi tirareu, eh? (*Se 'ls endú cap al foro esquerra.*)
- NEN. — Si, si, aném!
- NENA. — Adeussiau, mare!
- MAR. — (*Aixugantse 'ls ulls.*) Adeussiau, adeussiau! (*A la Dida que passa pe' 'l seu devant sens dirli res.*)
Bon viatge, Dida.
- DIDA. — Felis quedá! (*Sense girarse.*)
- MALC. — ¿Es á dir que no 't decideixes á venir?
- MAR. — No, filla, no!
- MALC. — Donchs, si no t' ha de saber greu te faré un encárrech pe 'l teu marit.
- MAR. — Per qué m' ha de saber greu?
- MALC. — Quan lu vegis, donchs, féсли una abrassada de part meva y, si 't sembla prudent, preguntali si ab los set anys qu' ha estat á la presó se li ha curat la malaltía que tan torment li donava avans. Je, je. (*Ab ironía.*)
- MAR. — Qué vols dir?

MALC. — La gelosía. Je, je, je! (*Anantsen.*)

MAR. — Sempre serás la mateixa.

XAN. — (*Entrant per la porta segona dreta, ab unas xurriacas á la má.*) Adeu siau Quim, y que no agafeu mal d' ulls ab aquellas visions que tindréu per companyía.

QUIM — Sort que la Madruneta 'm distreurá.

XAN — Alsa, tet! ¿Encara us agradan?

QUIM — Lu bó sempre es bó!

XAN. — (*Dant las xurriacas al Lleujer que enrahona ab la Madrona.*)

Té, y fés l' ull viu, qu' aquest te la busca.

MAD. — Ja, ja!

LLEUJ. — Pobre Quim! Déixal divertí.

(*Surten pe 'l foro esquerra, com tots. Se sent soroll de carro y picarols, que 's allunya pe 'l foro esquerra. Se sent al Lleujer que atia als matxos, y veus dels altres despedintse. La Marina y 'l Xanet desde 'l brancal de la portalada fan «adeu» ab la ma.*)

MAR. — Adeu siau.

XAN. — A reveure! bon viaje!

ESCENA VII

MARINA y XANET tornant á la escena.

XAN. — Sembla que us ne despediu com si no 'ls haguesseu de véure més; y al cap y á la fi, segons ha dit l' amu, demá ja dinarém tots plegats á Purrera.

MAR. — Qui sab! (*Pensativa.*)

XAN. — Sempre feu aquest plant, sempre esteu trista; y á fé que may heu tingut tan bonas novas com teniu ara.

MAR. — Es que tinch com un pressentiment, que no 'm sé esplicar y de tot descunfiu y de tot tinch por.

XAN. — Por de qué? ¿No ha dit l' amu qu' avuy mateix surtiría de la presó 'l senyor Ramunet?

MAR. — Sí, y no ha anat pas per res mes á Reus que per vení ab ell tot seguit qu' hagi dunat sa decisió lu «Juhí de Pruhoms»... Però...

XAN. — Però qué?

MAR. — Duptu molt de que 'ls pruhoms cuncedeixin avuy lu que tantas vegadas han negat.

XAN.—Donchs á mi no m' estranyaria gens, perquè, al cap y á la fi, may 's ha pugut probar que fos ell qui va matar al suldat. A més de que sent lu suldat, com era, castellá y sent, com són, castellanas las tropas qu' ara 'ns fan la guerra y que 'ns roban y assessinan....

MAR.—Per xó será, sidecás, pe 'l que 'l deslliuraran; y hu tora ja á horas d' ara, si ell no hagués faltat com va faltar á la reverencia que tots devém al Cunsell de la Vila; per xó ha custat tant al sogre desagrarviar á 'ls Jurats y Pruhoms que l' ténen de jutjar.

XAN.—Y com que al últim hu ha lúgrat, es hora ja de que deixéu de banda aquets pensaments tan tristus que teniu; es hora ja de que us alegreu, pensant en que aviat veuréu al vostru home.

MAR.—Fins que 'l tingui al meu devant, fins que 'l pugui veure y sentir, no creuré que sigui certa la méva sort; tant y tant me diu lu cor que no hu será may!

(Comensa á pujar la escala. Lo Xan vá cap al foro.)

XAN.—Deixihu corre aixó del cor. Son caborias! May he sentit que 'm digués res.

(Soroll de picarols y trepitj de cavalleries, que s' acostata, pe 'l foro dreta.)

MAR.—Qu' es?

XAN.—*Mirant cap al foro dreta, desde la porta y tornant.)*

¡Senyora, senyora; l' amu!

MAR.—Ja es aquí? Qué vé sol? *(Baixant.)*

XAN.—Si senyora! *(Anant cap al foro dreta.)*

ESCENA VIII

DISTS y MAGI, *pe 'l foro dreta, cansat y preocupat. Despres lo TON passa pe 'l foro de dreta á esquerra dos matros guarnits com de camí.*

MAG.—Filla meva! *(Abrassantla.)*

MAR.—Quinas novas me pertéu?

MAG.—Avuy lu veurás; es segur!

MAR.—Peró, qué us passa? Qué teniu?

XAN.—Y tal! Esteu trasmudat! (*Treu la capa y barret al Mají.*)

MAR.—¿Com ho l' heu esperat per turná junts? Oh! M' enganyéu?

MAGÍ.—No, no, Marina! T' asseguru qu' avuy surtirá de la presó l' Ramon, ja lliure. Tinch la fúrmal prumesa de 'ls Júrats de la Vila y la de molts Pruhoms. A horas d' ara deuen estar ja reunits pera decretar 'a seva llibertat.

MAR.—{ Y donchs?

XAN.—{

MAGÍ.—D' altra mena y no sols pera naltrus son las desgracias que m' entristeixen.

XAN.—(Qué deu ser?)

MAR.—Espliqueusel! (*Lo Magí s' assenta; los altres se quedan drets á cada costat d' ell.*)

MAGÍ.—Cambrils ja es de los castellans!

MAR.—Oh!

XAN.—Qué diéu?

MAGÍ.—Fa esgarrifar lu qu' esplican lus pochs defensors qu' han púgut salvarse y que s'.han refugiat á Reus. De sas mateixas bocas hu hay sentit á la Casa de la Vila, ahont me trubava parlant ab lus Jurats y Cunsellers, quan ells hi han arribat, ¡que feyan llástima de véure!

Segons deyan ells; (1) vegent lus sitiats qu' era inútil tot lu seu heroísme, per lu numbrós que es lu exércit castellá y per serlus impossible rebre l' auxili qu' havian demanat y tant necessitavan, van up-tar per capitular, però ab condicions molt hunrosas. Lu Marqués dels Velez, qu' es qui cumanda l' exércit invasor, las va admetre tótas y va prumetre sulemnement cumplirlas. Arribada l' hora va ubrirse lu Portal de Mar y á prufessó feta anava surtint la gent; que pochs eran lus que 's quedavan dins! Sols lus que la necessitat lus hi obligava. Però 'ls que fugian, al surtir del portal, se trubavan ab que ténian de passar per entre dugas rengleras de suldats que 'ls insultavan y 'ls hi prenian las pocas cosas de

---

(1) Lo fet en que 's basa la present relació, es rigurosament històrich.

valua que, mitj-amagadas, se 'n duyan, per salvarhu del saqueix. Lus castellans pretenian, no sé per quina lley, (que sidecás ells mateixos se deuen haver fet), qu' aquells ubjectes ja 'ls perteneixian y 'ls hu rubavan tot, tot, fins las capas y flassadas qu' aquells infelissus pertavan pera gurirse del fret. Alguns se defensavan com pudian, molts ni forsas tenian ja per ferhu. Ab aixó 's va móure un poch d' esvalot; alguns, es-verats reculavan ja cap al poble; quan, de sopte, com si s' obehis á una cunsigna. puig ningú sentí dunar cap ordre, va tirarse sobre d' ells la terrible cavalleria de 'n *Torrescuso*, que, desgraciadament, tant cuneixen lus masus del Camp, y ajudada per la infanteria, van assessinar, van destrussar d' una manera hurrurosa á tota aquella pobre gent.

XAN.—Ah, malehits!

MAR.—¡Oy Jesús! Jesús!

*MAG.—Lus castellans cridavan: *Traición! Traición!*
Vulguent aixis dissimular la qu' ells feyan ó patser vulguent ufegar lus esgarrifosos crits, las imprecacions y 'ls gemechs de 'ls que sense cap rahó 's veyan flagellats d' una manera tan bárbara, tan vil, tan inhumana. Diuhen que en poca estona 'ls vultans del poble presentavan lu quadru mes hurrurós que 's pot un imaginar: que per tot arreu no 's veyan més que caps partits ó aixafats, brassus y camas separats de 'ls cossus á que havian pertenescut, entranyas sagnosas qu' encara glatfan; que fins i' ayre feya aulor de sanch; que per tot sols se vey la mort, que per tot sols se sentian aquells ays, aquells plors, aquellas veus tan lastimosas, y 'l tétrich suroll de las armas upant ab lus cossus, purxant, tallant, mantant!

MAR.—Quin horror!

XAN.—Oh!

MAGÍ.—Tres dias ha durat lu saqueix. Y un que s' ha pugut salvar de tants perills, gracias á haverse amagat sota un munt de cadavres, diu que, al surtirne, tot arrussegantse, ha vist ab la claró del incendi, com penjavan en lus marlets de la muralla al Baró de

Rocafort, al Vilosa y al Metrola de Calders.

XAN.—(A la Marina.) ¡Lus tres que cumendavan als siliats!

MAR.—(Fent que sí ab lo cap.) ¡Oh!* (1)

MAGÍ.—Aquest es lu premi que 'l «Rey Católich» lu «pare magnánim de 'ls catalans», com ell s' anomena, guarda pe 'ls bons patricis, pe 'ls homes hunrats que saben estimar fins al sacrifici la teria que 'ls ha vist neixe.

XAN.—Quanta desgracia!

MAR.—Reyna del cell!

XAN.—Peró escultéu, amu: ¿com s' explica que uns homens aixís, que ténen tan mal cor, que fan tota mena de malvestats per tot arreu, ¿com es que no han fet may res á la nostra masía? Jo no hu entench!

MAGÍ.—Ni jo tampoch! Y á fé que 'm preocupa y fins me dona pena. Quan avuy lus Jurats me n' han parlat he sentit vergonya per lu que 's puguessin mal-pensar; y tot seguit 'ls he explicat, que si tenia pusaça bandera blanca á la teulada no era per altra causa que per la d' haverme sigut manat per aquells suldats que van passar l' altre día, sense qu' encara hagi pugut saber la causa de tan estrany manament.

XAN.—Putser hi ha algú d' ells que us coneix y perquè 'ls altres no saquejin la masía y no us maltractin us hu va fer fe

MAR.—Putsé sí!

MAGÍ.—Si nó hagués sigut per salvarte á tú, (A la Mar. y guanyar temps, no hu hauría pas fet; per xó vaig urdenar totseguit la fugida de tots. Pero no puch endevinar qui pot ser que vulgui afavurirme d' entre aquella gentota.
(Se sent títoteig, lluny, pe 'l foro dreta.)

MAR.—Pare! (Abrassantlo)

XAN.—Qu' es? (Va cap al foro)

MAGÍ.—Sí, filla; es precis que estiguém previnguts. Per xó he vingut tan depressa, sense esperar que 'l Ramon fos lliure. Lu saqueig de Cambrils ha acabat aquesta nit; avuy las tropas se dirigeixen cap á Reus, que ab tot

(1) Si l' actor y 'l director d' escena ho creuhen convenient, pot suprimirse lo qu' está entre 'ls asterischs.

y als pochs recursos que li quedan, se prepara pera resistir. Lu serne tant propers pot perjudicarnus.

MAR.—Y, digueu, sogre: ¿corren perill lus meus fills?

MAGÍ.—Fa molt qu' han marxat?

MAR.—Quan heu arribat acabavan d' anarsen.

MAGÍ.—(Qu' han trigat!) *(Alt y dissimulant.)* Tranquil·sat; encara qu' es incert lu camí que farán las tropas per vultá la vila, ab tot, si ells se gueixen lu que 'ls he manat fer, no poden trubarlas.

MAR.—Verge de Misericordia, salvéulós.

XAN.—Senyó, Senyó; 's veuhen suldats, y 'm sembla que venen cap aquí! *(Desde la part del foro y mirant cap á la dreta.)*

MAR.—Deu m' u!

MAGÍ.—No tinguis por. Ves, amagat á la mina.

MAR.—Y vos?

MAGÍ.—De mi no 'n passis ansia; tu ets qui corres mes perill. No surtis fins que t' avisém.

MAR.—Ay, Senyor!

MAGÍ.—Ja hi ha de tot á dins?

MAR.—Sí; com que ja m' hu temía!

MAGÍ.—Curatje, filla, curatje!

MAR.—Deu mus ajudi á tots! *(S' abrassan y la Marina desapareix per la mina, que tanca 'l Magí.)*

XAN.—Si, si; cap aquí venen. Vuleu que tanqui la porta? *(Agafa una dextra.)*

MAGÍ.—No que 'ns pusariam mes en perill; cal prudencia.. Deixa aixó y estigas previngut pe 'l que cunvingui. *(Lo Xanet amaga la dextra darrera 'ls sachs, aprop de la mina y s' assenta prop d' ella sent lo distret, xiulant Lo Magí s' assenta y treyentse uns rosaris se posa á resar en silenci.)*

ESCENA IX

DITS, CABO y SOLDATS pe 'l foro dreta, quedantse devant de la porta

CABO.—*Quién de vosotros es Blancafort?*

MAGÍ.—(També aquets saben lu meu nom?) Jo soch Magí Blancafort. Que voleu?

CABO.—*¿Ieneis preparado ya el alojamiento que se os ordenó para nuestro Capitán y para nosotros?*

XAN.—(Lus amus! Malvinatge!)

MAGÍ.—Tot está, millor del que us mereixéu.

CABO.—*Conformes!*

(*Fa sortir á dos soldats y 'ls demés se posan de rengla al costat de la porta.*)

MAGÍ.—(Al cabo) Y ¿no 's pudría sabé lu nom d' aquest senyor Capitá ja que, segons veig, tant me coneix ell á mí?

CABO.—(Ab un soldat.) *Que dice ese?* (Lo soldat li parla un moment) *Ah! si.* (Al Maji) *Es Don Luis de Guzman.*

MAGÍ.—Oh! *Sorprés desagradablement!*

CABO.—*Pronto le veréis, pues ahí viene*

XAN.—(Al Maji) Lo coneixéu? (*Se distreu mirant al foro*)

MAGÍ.—(Abstret) Deu ser fill ó parent d' aquell qu' en aquesta cambra... (*per la 1.ª esquerra.*)

XAN.—Que deyaü, amu?

MAGÍ.—Res, que si es lu qui jo 'm pensu ja pudém estar tranquils,.. perquè jo era amich del seu pare y aixis, com amich déu vindre.

XAN.—Vetaquí 'l suldat que ja endevinava jo que prutegeix la masía.

MAGÍ.—(Si s' assembla de fets tant com de nom ab aquell, no podré pas fiarmen gayre.)

XAN.—Miréu, ja son aquí. (*Lo Capitá vé del foro dreta y 's queda al devant de la porta parlant ab lo Cabo seguit de més soldats*)

MAGÍ.—(Contemplant lo capitá.) (Si, si, ha de ser fill de aquell; no m' enganyava al créurehu. Com se li assembla!)

XAN.—(No sé com déuhen férshu las tropas per enténdres; com que diuhen que hi va gent fins d' Irlanda y de Génova, y á més lus portuguesus y 'ls castellans y ara 'ls turqusins (1); déu semblar un galliner ab aquell guirigay de menas d' enrahunar.)

ESCENA X

DITS y GUZMAN, Soldats y CABO á la porta

MAGÍ.—Siau ben vingut, Capitá, en aquesta casa, si

---

(1) Histórich.

es que per ella purteu á dintre 'l cor pau y amistat.

GUZMAN.—Gracias, Blancafort. Encara que com á soldat del Rey mon senyor (*Saludant., fassi la guerra á 'ls vostres paisans que contra ell se revelan, no obstant, com á home honrat que us crech y com agrahit que 'm penso tinch d' estarvos, os abrosso y 'm sento content d' habervos trovat encara ab vida.* (*S' acosta al Magi, brassos oberts.*)

MAGI.—No, gracias. (*Rebutjant la abrossada.*)

GUZMAN.—Com? (*Estranyat y ofés.*)

MAGI.—Dispenséu; però en lu vostru traju 'm sembla véurehi encara tacas de sanch de catalans que com jo pensan y obran, d' amichs méus putser, d' aquells que per l' únich crim d' haver estimat massa las nostras lleys y d' haberlas defensat fins al heruisme contra la upressió y las falsetats del Comte-Duch, lus acabéu de tractar com á cans rabiosus. pitjor que com á feras, pusant sobre 'ls vostres noms y 'l nom d' aquell in trigant que us atía, la taca més negra que pot caure sobre home nat.

GUZMAN.—Blancafort, la rahó vos sobra; vostras paraulas me proban que sóu un home honrat y digne.

XAN.—(Si, réntans ia cara.)

GUZMAN.—Creguéu que 'm pesa, com de ferro, la ignominia que alguns soldats, folls, sense sabé 'l que 's feyan, han tirat sobre tot nostre exércit, y de la que, ¡ho puch dir ben alt!, n' estich del tot exent de culpa.

MAGI.—(*Ab desconfiansa.*) Plaume que sigui aixis.

GUZMAN.—Si aquet minyó (*pe' 'l Xan.*) volgués ensenyar als soldats lo lloch ahont tenen d' hostatjarse!

MAGI.—No 'ls pudém uferir mes que la golfa y 'l «Mas vell» que 'ns serveix de pallissa y d' estable.

GUZMAN.—(*Al Xan.*) Que 's reparteixin entre 'ls dos llochs.

MAGI.—(*Al Xanet.*) Vés.

(*Lo Xanet vá y vé ab los soldats, pujant uns quants per la escala y altres desapareixent pe' 'l foro esquerra. De tant en tant se veurá pasar un soldat pe' 'l foro al devant de la porta, fent guardia, durant tot l' acte.*)

ESCENA XI

MAGÍ y GUZMAN

GUZMAN.—Ara qu' estém sols y sense perdre temps ni per tréurem la pols del camí, m' heu de permetre que os fassi alguna pregunta sobre un fet que m' interéssa molt á mi, y potser també á vos, aclarirlo aviat.

MAGÍ.—(Hu esperavá.) Estich á vostras ordres. Seyeu (*Ho fan tots dos.*)

GUZMAN.—Soch fill d' aquell cavaller castellá que fa vint anys, anant de viatge per aquesta terra, va tenir de fer nit en aquesta casa y en ella va morir. ¿Coneixéu aquesta carta? (*Se 'n treu una del pit.*)

MAGÍ.—Si. Devant méu y ajudat per mí la va escriure 'l cavaller que 'm recordeu. y sé qu' en ella s' despedía breument de sa muller y de son fill, á qui sentía no puguer besar per darrer cop.

GUZMAN.—Donchs, bé. ¿Voldríau dirme, si la sabéu, quina fou la causa de sa mort?

MAGÍ.—Sols puch dirvos que una nit vam sentir trucar y una veu que demanava auxili. Varem obrir y al brancal d' aquesta porta vam trubar estés, casi sense vida, al vostru pare. Lu varem retornar ¡com Déu 'ns va fé entendre!, mes, no 'l vam puguer salvar; la ferida era murtal, duya encara un punyal clavat al pit y, per allargarli la vida, no li varem arrancar fins que fou mort; es lu únich que poguerem fer per ell.

GUZMAN.—(*Impacient*) Mes ¿la causa d' aquest assassinat? Qui li había clavada aquella arma?

MAGÍ.—Avans de murir ab prou feynas va puguer esplicarnos qu' havia sigut víctima d' una de las moltas collas de bandulers de que ja llavors estava plena nostra terra; que després de rubarli tot lu que pertava y d' haverlu maltractat per sa resistencia l' havian deixat per mort, y ell mitj arrussegantse, havia pogut arribar fins aquí. Per no ser

nusaltres també víctimas de 'ls bandulers, vam tindre d' enterrarlu d' amagat, darre-
ra la masía, prop del camí, ahont devéu ha-
ver vist una petita creu. Heus aquí tot lu
que puch contarvos de sa mort

GUZMAN.—*(Emocionantse.)* ¿Y lo qu' ell portava... sas ar-
mas?

MAGÍ.—Lu que no va quedar en mans de 'ls que 'l
van ferir hu trubaréu encara dintre de
aquesta cambra, qu' es ahont ell va finir y
que sempre més se 'n ha dit «la cambra del
mort», puig no sé si per pór ó si per res-
pecte, ningú hi ha vulgut durmir desde lla-
vores. Per treure la pór als meus nets, qu'
en sent vespre ja nó hi vulian passar per
devant la vaig fer abarrutar. La trubaréu,
donchs, igual, tal com estava la nit en que
hi va murir lu vostru pare.

GUZMAN.—Y, digueume; no heu pogut endevinar may
quí poguessin ser los que 'l van assesi-
nar? ¿No heu pogut trobar may cap indici
que servís de rastre per descobrirlos?

MAGÍ.—Ja pudéu cuntar que llavors era perillós fer
cap pas; y ara fa ja tant temps!

GUZMAN.—Ah! Y hauré de renunciar á ma venjansa
per sempre més! Oh, ràbia! Dos desitjs vehe-
ments, dos juraments me portan á aqueixa
terra, tan dura, tan amarga per mí; avuy
lo primer d' ells, ma venjansa, s' esvaheix
al devant méu, ara mateix, y l' altre, l' al-
tre!... Oh cor! espera, espera, qui sab!

(Se queda pensatiu.)

MAGÍ.—Crech que será inútil que busquéu als que van
matar 'l vostru pare; ab tan temps, es difi-
cil. (Si massa basics putser te sabrá greu
haber trubat lu qu' ara ignoras.)

*(Torna l' Xanet y 's queda sentat al peu de la escala
sens esser notat pe 'ls altres.)*

ESCENA XIII

Los mateixos y l' XANET després lo CABO y l' TON y dos
soldats.

GUZMAN.—Pero, vos m' ajudaréu, veritat? me donaréu

camí y tots los medis que poguéu per descobrirlos y venjarme?...

MAGÍ.—Per... descobrirlus, sí, pudeu cuntar ab mí sempre, però ni á vos ni á ningú ajudaré may per cap venjansa, may!

GUZMAN.—Os reconech, Blancafort, en la dignitat de vostre rahonament. Os he d' estar doblement agrehit: heu tornat al méu cor, la tranquil·litat que, tant necessitava. Perqué veyéu, donchs, que es cert món agrahiment y perquè 'm perdonéu l' agravi que os havia fet posant en dupte la vostra honra, vaig á fer per vos lo que sols se 'ns permet fer per parents nostres, y may pe 'ls nostres enemics!

MAGÍ.—Qu' es? (*Indiferent.*)

GUZMAN.—Salvarvos, fentvos acompanyar per mos soldats fins á lloch segur.

MAGÍ.—Gracias, Capitá! (*Trist.*)

GUZMAN.—Com! No acceptéu? ¿Os creyéu segur en aquesta casa, quan tants perills os rodejan? Os penséu qu' en quant jo sigui fora d' aquí respectarán los soldats la bandera blanca de la vostra teulada? Aneu errat! Os la vaig fer posar perquè 'm convenia trobarvos encara viu, á fi de que 'm referiseu lo que m' heu contat; més sentne jo fora ja del tot, no seré pas jo qui pugui contenir á 'ls soldats de saquejar aquesta casa. Creyéume, acceptéu mas ofertas, que son fetas de cor.

MAGÍ.—Sé ben bé tots lus perills que 'm rudejan y ma fantasía putser encara fa creixer, més son nombre, ja prou gros. Però escolteu, Capitá; avans que tot, lu que més estima un pare en aquest món, després de Deu, son lus seus fills; l' únich que Deu m' ha dat está pres á Reus, qu' ell no sigui lliure y ab ell pugui jo anarmen, será inutil tot quan vulguéu uferirme.

GUZMAN.—Pres, heu dit?

MAGÍ.—Sí!

GUZMAN.—Y per quina causa?

MAGÍ.—Sols per sospitas. Un dia fou trobat assessinat prop de la vila un home, ab qui 'l meu fill poch dias avans s' havia barallat per gelosía, perquè havia faltat de paraula á la seva dona. A horas d' ara no s' ha pogut saber qui fou l' assessí. D' aixó ja fa set

anys, que 'l meu fill ha tingut de passarls á la presó. Y gracias á las malas llenguas, que l' han dunada en pusar malnom á la mafsía, no falta qui cunfón y uneix aquest assassinat ab lu sucsehit al vostru pare, ab tot y la diferencia de temps y la edat del meu fill. No obstant, ell, si á Deu plau, será pusat avuy en llibertat, y tindría de ser ja á aquí á horas d' ara: molt me fa por que las vostras tropas li haurán tancat lu pas.

GUZMAN.—Si; per aquesta banda es ja impússible passar y per altres costats molt difícil. Però res hi ha perdut. espereuse. (*Va cap al foro y parla ab lo Cabo que al ser ell á la porta compareix totseguit pe 'l foro esquerra.*)

MAGI.—(*Al Xanet, baix.*) Quan puguis, sense ser vist, entra á la mina y entera á la Marina de lu que passa.

XAN.—Sereu servit.

(*Torna Guzman y entrega un paper al Xanet, qui 'l llegeix d' amagat.*)

GUZMAN.—Pot anar ab tota confians: i un criat fins á Reus á buscá 'l vostre fill: mos soldats l' acompanyarán fins passada la ratlla de las tropas. Després, que surtin per un altre portal de la vila y no tinguin por de res, que ab aquest document y las órdres qu' he donat á n' aquells, trobin á qui trobin, los deixarán passar.

MAGI.—Oh, será cert Capitá?

(*Lo Xanet en lo foro fa senyals ab la ma de que vingui y compareix lo Ton, enrahonan una mica, pren aquest lo paper que li dona 'l Xanet y s' en va pe 'l foro dreta, acompanyat per dos soldats.*)

MAGI.—¿Cóm vos pudrém pagar may...?

GUZMAN.—Favor pe; favor.

MAGI.—No, no, capitá!... (*Emocionat.*)

GUZMAN.—(*Interrumpintlo ab orgull.*) Ara la amistat possemla de banda; ja sols queda 'l soldat.

MAGI.—(*Plorant.*) No, no, jo us quedo encara deutor, Capitá; permeteu á un pare que us demostri 'l seu agraument; permeteume que us abrassi.

GUZMAN.—(*Rebutjant l' abraçada.*) No; gracias. Ara soch jo que no vull que us embruteu 'l pit fregantvos ab ma roba (*Girantli la espalla.*) Estém en paus.

MAGI.—(*Ab rabia continguda y sofocat.*) Ah! Está molt bé

Feu bé de recordarme quina es la vostra rassa. Podréu haver après bé nostra manera de parlar, però no us servirà de disfressa: prou massa baf ja feu de terra... no catalana.

GUZMAN.—(*Mirantlo ab despreci,*) (L' orgull de sempre.

MAGÍ.—(*Sostenintli la mirada.*) (Ja m' hu he pensat; fals com som pare!)

GUZMAN.—(Ni omplintlos d' or podria doblegársels.)

MAGÍ.—(No me 'n puch pas fiar.)

GUZMAN.—Be, ¿quina es la cambra que 'm teniu preparada?

MAGÍ.—Aquesta si us plau. (*Signant la primera de la esquerra*)

GUZMAN.—(*Preocupat.*) No, no; vull respectarla... Preferiria que me 'n donguessiu un' altra. És encara massa fresch lo recort dels fets que m' heu contat.

MAGÍ.—Com vulgueu, donchs. Si us plau aquesta, (*Signant la primera de la dreta.*) qu' avuy casualment ha quedat buyda? Quan vulguéu; pudeu passar. (*Surten tots dos per la porta primera dreta.*)

ESCENA XIV

XANET, després MARINA

XAN—Déu tenir por de que l' animeta del séu pare li estiri 'ls peus y l' esgarrapi. (*Signant la porta primera esquerra.*) Si tingués la cunciencia tranquila no tendria por de sumiar, ni de res. Però, no 'n deu haver fet poch ni gayre de mal per aquestus monts de Deu. Batúa noras! Quins guerrerus tregina 'l Rey d' Espanya! Si son tots tan valents com aquest!.. Bá, bá; aném á fer cuntenta á la mestressa, que ja 's deu cansar d' estar tant ratu sola. (*Alsa la trapa de la mina y parla cap dins desde fora.*) Senyora!... Senyora!... Grans novas!... Si, dona!... No tingueu por, jo us hu assegurhu!... Ja hu sabreu!

MAR.—Peró ¿qué ha passat? (*Surt de la mina, ajudada pe' 'l Xan, que torna á tancar.*)

XAN.—Una cosa estranyíssima; may us hu pudriau pensar; ni vos ni ningú.

MAR.—Cuyta, donchs, digas.

XAN.—Afiguris que un capitá de 'ls castellans ha vingut com allatjat á la masia.

MAR.—Y bé!

XAN.—Y afiguris que 'l tal capitá resulta ser fill d' un senyor qu' era molt amich del amu.

MAR.—Ah! (*Ab agrado.*)

XAN.—Y afiguris que de las esplicacions qu' ell y l' amu s' han dunat resulta que, segons he pugut sentir, lu capitá déu molts favors á l' amu, y, ¡es clar! n' está agrahit y en paga li ha dunat un paperot pera que un de nantus anés á Reus, que ja hi es lu Ton, á buscar al senyor Ramonet, y perquè puguin tots dos arribar aquí sense cap ména de perill y puguém fugir tots cap á la terra del Toful. (*Brincant d' alegría.*)

MAR.—Qué dius? Oh! Sembla un somni! (*Emocionantse.*)

XAN.—Y tan cert com es! Jo mateix he llegit lu paper: (*fent com qui llegeix.*) deya: «*De mi particular servicio. El Capitan de Guardias: Luis de Guzmán.*»

MAR.—Com? (*Desmayantse.*)

XAN.—Y després un gargot. (*Fent com qui rubrica.*)

MAR.—Oh! Déu méu! (*Acaba de desmayarse.*)

XAN.—(*Adonantsen.*) Bo! Y ara! Senyora! Però que té? Senyora! (*La sosté y assenta en lo banch-escorn, en lo cantó més aprop de la mina.*)

ESCENA XV

DITS, MAGI y GUZMAN, entrant per la porta primera dreta.

MAGI.—Creguéu que 'm cuntraría de veras qu' aquells no puguin sé avuy á Purrera.

GUZMAN.—Donchs, jo os asseguro que avuy mateix serán aquí de tornada; no haurán pas pogut passar.

XAN.—(Quin cumprumis ¿Com hu faió?) (*Molt baix.*) Senyora! Senyora!

MAGI.—Eh? Qu' es? (*Girantse.*)

GUZMAN.—(*Sense notar res.*) Cap mal passarán, per aixó, però...

MAGI.—(*Ananthi.*) Oh! Filla méva! (*Al Xan.*) Que té?

GUZMAN.—Ah, una dona? (*Girantse un xich, però sens veure la cara de la Mar. per tapar-la 'l Magi y 'l Xan. S' en vá cap á la porta 1.ª esquerra y 's queda al devant, pensatiu d' esguena als altres.*)

XAN.—(*Al Magi.*) D' alegría; per las novas que li he dat de part vostra.

(*Se 'n va cap á dins y torna á sortir al moment ab un got mitj-plé de vi.*)

MAGI.—Marina! Marina!

GUZMAN.—(Aquest nom!) (*Sense girarse com ilusionat.*)

MAGI.—Soch jo, filla! (*Veyent que ja 's retorna.*)

MAR.—Ah! Pare! (*L' abraça plorant.*)

GUZMAN.—(Aquesta veu.) (*Girantse sorprés y emocionat.*)

XAN.—Senyora!

GUZMAN.—(*Veyentla*) (Oh! ¿Ella aquí?)

MAGI.—Filla!

GUZMAN.—(*Cridant y acostantseli.*) ¡Marina! ¡Marina!

MAR.—(*Separantse una mica del Magi.*) ¿Qui? (*Veyent á Guzman.*)

Oh! Pare! Estich perduda! (*Se tapa la cara ab las mans y amaga 'l cap en lo pit del Magi.*)

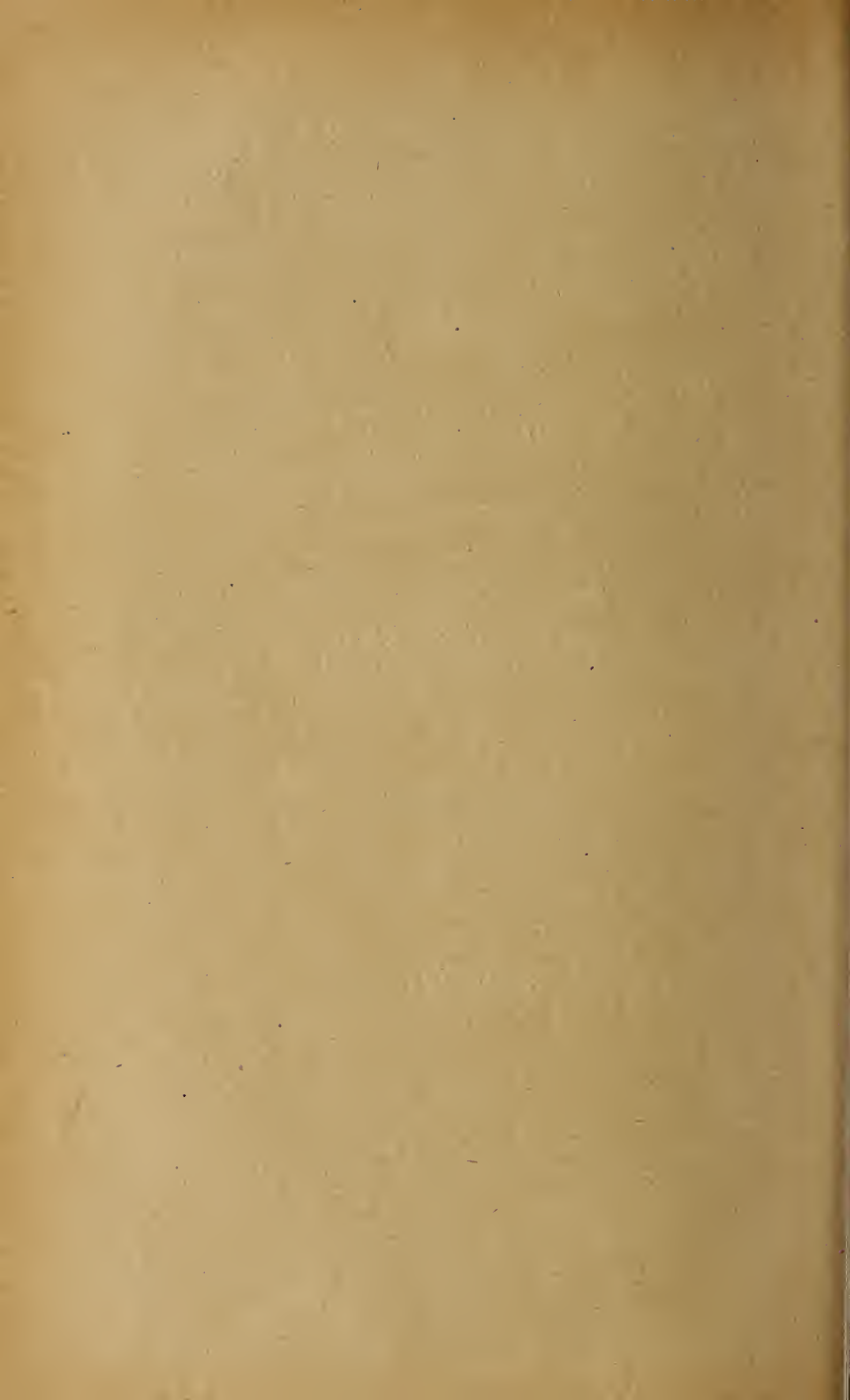
MAGI.—¿Eh? (*Abrassantla y mirant ab recel á Guzman.*)

GUZMAN.—(No comprench!)(*Se queda parat á mitja escena.*)

XAN.—(*Mirant á tots.*) ;Y are!

(QUADRO)

(CAU LÓ TELÓ)

ACTE SEGÓN

La escena igual que al primer acte. Es á la tarde. Als peus de la imatge de la Verge de Misericordia hi ha dos pitxers ab flors bosquetanas. Pe 'l foro, durant tot l' acte, de tant en tant, passa y traspassa devant de la porta de la masía un soldat fent guardia. Se veuhen escampats per la escena los farcells y caixas que hi havia al comensament del primer acte.

ESCENA PRIMERA

MALCARADA, DIDA, MADRONA, TOFOL, LLEUJER, QUIM y XANET, aquest al mitj de tots que se l' escoltan ab interés.

QUIM.—Quin cas!

LLEUJ.—Si qu' es estrany!

MAD.—Qui ho tenfa de dir.

TOFOL.—(Encara no hay entés res.)

MALC.—(Al Xanet.) Però digas; ¿després qu' heu portat á dalt á la Marina, no us ha dit res lu capitá?

XAN.—Prou, dona, prou qu' ha dit! Tan de bo se li haguessen assentat las barras y no hagués pugut dunar cap mes ordre á 'ls seus suldats!

DIDA.—Que ha dit?

MAD.—Cuyta.

XAN.—Espereuse si voleu! Tot seguit qu' hem deixat á la mestressa estesa al llit y ja un xich mes calmada del seu trastorn, l' amu m' ha dit que 'm quedés aprop d' ella per si li tur-nava á agafar, qu' ell se 'n anava á buscar alguna beguda per dunarli; però la mestres-

sa, tementse que l' amu pertava un altre intent, m' ha dit: — Deixam sol; mes val que vigilis si 'l sogre 's troba ab lu capitá, per en tot cas defensarlu.—¡Manetas á la padrina! No vulia altra cosa. Ab un salt he sigut aquí; (*Signant dalt de la escala.*) ben amagat, escoltant y no perdent ni un mot.

DIDA. }
MALC } Y qué?
MAD. }

XAN.—Uf! No hu vulgheu saber! L' amu y 'l capitá ja s' estavan picant las crestas de valent, que no sé pas lu que ha surtit per aquellas bocas; casi no 'ls he entés. Sols he pugut treure en clar, que al capitá li sabia greu haver cregut un quento que sembla li havia esplicat l' amu (*Estranyat.*) ¡no sé! y qu' ara té rábia contra tots lus de la masía, ¿no diriau perquè? Perqué la mestressa es casada y ell no vol que hu sigui! (*Rient.*)

TOTS.—¡Y are!

XAN.—Perqué, diu, que ja fa molt temps qu' ell la estimava, y qu' ella li havia dunat paraula de casament. Eh?

QUIM. }
LLEUJ. } Ps!

MAGI.—(Mira la hipócrita.)

MAD.—¿Putsé pels castellans no es pecat dir mentidas?

DIDA.—(Fieuse de la gent mansa.)

QUIM.—Ves quan l' ha d' haver coneguda á la Marina.

UOFUL.—(Vaja, no hu entench, no hu puch entendre.)

LLEUJ.—No, no; 's veu ben bé qu' aqueix senyor capia no s' hi descalsa per deixar anar gotllas. (1)

MALC.—(Qui sab?)

QUIM.—Si may s' ha mugut del custat del Ramunet ó del Magí! Ves que ve á cuntantse aquell castellanot!

DIDA.—Bé, acaba! (*Al Xanet.*)

MALC.—Y tal; calléu! (*Als demés.*)

XAN.—Donchs, si, després d' esgarejarse molt tots dos, que més d' una vegada 'm creya que ja hi eran, (*Fent ab los punys senyal de pegarse.*) ha surtit lu capitá tot enfurismat y ha dunat

---

(1.) M. L.—Sinónim de mentidas.

ordre á 'ls soldats de que busquessin al mossu que havia 'ai at ab dos d' ells fins á Reus á buscar al senyor Ramunet, qu' es lu Ton, com ja us he dit y que á ell y al que ab ell anés, es á dir, al senyor Ramunet, lus purtessin cap aquí, vius ó morts.—Sin dilación!—ha dit.

LLEUJ.—Y valtrus, que heu fet?

XAN.—Que, qué hem fet? Mentres l' amu, tot atribulat y plurant, se 'n anava á dalt ab la mestressa, jo he saltat per la paret del curral y cap al barranch, amagat, amunt, amunt, current; ab tota la furia de las meas camas, cap á Reus, per veure si podia trubarlus. avisarlus del perill que currian, y ferlus amagar; pero m' han estalviat aquesta feyna lus de la colla del Cabanyes, que, cansats de inquietar á la trôpa, s' estavan amagats dintre d' un canyar; y per cert que m' han donat un bon espant! Ells s' han encarregat de fer lu que he dit.

QUIM.—Encara bó que 'ls has trobat.

XAN.—Ja hu pudeu dir!

QUIM.—Bé, ara anemsen, qu' aquí no hi fem cap bé.

XAN.—També es vritat aixó. (*S' en va carregat de farcells, per l' escala ahont també va pujant la Madrona, però s' ha aturat festejant ab lo Lleujer.*)

QUIM.—Malehits castellans; si 'n portan d' enredus y desgracias. (*Al Lleujer.*) Bé, si vols que t' ajudi, aném; deixaia estar aquesta sino comensu un' altra feyna

LLEUJ.—Si; ja vinch, aném. (*Entre 'ls dos desan la caixa y farcells restants, dintre la porta segona dreta, y després s' en van tots dos pe 'l foro esquerra, portant lo Lleujer unas xurriacas y una manta.*)

ESCENA II

MALCARADA y TOFUL, abstret

TOFUL.—(A horas d' ara ja seriam á casa. Allí, á la llar del foch, ben calentunçets; ab un bon plat de bajocas (1) ben amanidas, ab seba

---

(1) M. L —Aivalent á monjetas tendras.

crua, ulivas y vitxus. després aquell bacallá ab rumescu y aquells cunills á la brasa ab ali oli pe 'l demünt. Ah!) (*Palpantse al ventrell y ensalivant.*)

MALC.—(Qui deü ser aquest Capitá?) (*Preocupada*)

TOFOL.—¡Se 'm fa aygua á la boca de pensarhi. ¡Qui se la menjará ara tanta vianda, com hi havia amanida pera tots!

MALC.—(Ahont lu deü haver conegut?)

TOFOL.—(Per xó la taula d' aquí ja es bona ja. Tira! Si hu es!... Però, vaja, res com lu de casa.)

MALC.—(Jo hu haig d' esbrinar; vull saberhu!)

TOFOL.—(Ps! No sé perquè hem tingut de recular! Qué hi feya que 'ns tupéssim ab las tropas; no fentlushi cap mal, que 'ns havian de fer?)

MALC.—(Peró com pudré?... Oh! Jo haig de coneixer aquest home, jo hi tinch d' enrahunar! (*Pe 'l foro dreta.*) (*S' en vá d' amagat del Tófol.*)

TOFOL.—(Lu que més gréu me sab es que demá aquell sapastra m' havia de pagar las tretse doblas del arrendament. que ja m' havia de dunar per Tot-Sants, y qui sab quan las cubraré? Perqué si ab una d' aquestas ell se muris ó 'l matessin, que pe 'l cas es igual, ves com las cobru. (*Adonantsen.*) Oh! y bén mirat m' han deixat sol. Ahont deu haver anat la meva xiqueta? (*Mirant per tot, s' en vá pe 'l foro esquerra.*)

ESCENA III

MAGÍ y MARINA. Al quedar sola la escena se sent al foro, un xich lluny la cansó que 's trobará al final de la obra. Al repetir-se la estrofa musical entran pe 'l foro dreta, lo Magí y la Marina. Las veus que haurán passat de dreta á esquerra, s' anirán perdent. La Marina porta cubertas las espatllas ab un mantell negre. Lo Magí, tot acompanyantla 's vá girant enrera malhumorat.

MAR.—Peró, sí 'm trobu bé! Quinas ganas de que m' estigui sempre entre quatre parets.

MAGÍ.—Dona, pots truvarte altre vegada ab lu Capitá y turnarás á trasturnarte.

MAR.—No, no tingueu por; Deu me dunará forsas!

MAGÍ.—(*Girantse encara cap al foro.*) Ma'vinatge la cansó.

MAR.—(*Trista y conformada.*) Ja res temu!

MAGÍ.—Lu sol ja vá á la posta Sidescas, donchs, seu aquí. (*Ho fan tots dos al banch. Petita pausa.*) Ara que aquells no 'ns senten, escolta: ¿Tu tens confiança en mí?

MAR.—Ay, pare! Prou endevinu perquè m' hu preguntéu. Putser hauréu dubtat fins de ma virtut! He sigut massa reservada ab vos!

MAGÍ.—No, filla, no, però, francament, m' estranya aquesta coneixensa entre tu y 'l capitá, y que sols lu véurel te causi ja tant trastorn!

MAR.—Si, si, jo us hu vull contar tot, vos heu sigut per mi un verdader pare, y com á tal jo us estimo; no 'n dupteu!

MAGÍ.—No 'n duptu pas, filla

MAR.—Prou comprendreu aviat perque he guardat tan temps aquest secret, que sols vos sou digne de serne confident. (*Pausa curta.*) Era molt nena encara, però hu recordu com si ara fos, que un dia va arribar á casa de 'ls méus pares un cavaller de Madrit ab un fill seu. Havian fet llarch viatge; 's dirigían cap á Barcelona, ahont lu cavaller tenia de portarhi uns papers pe 'l Virrey y ahont vulía també deixarhi al seu fill. Lo méu pare no va consentir que 'l cavaller, amich seu de la infantesa, continués son viatge. Passats uns quants dias va acompanyar lu meu pare al nen ab lus papers cap á Barcelona; aixís anava tot més segur, puig ja sabéu lu estimat qu'era éll fins pe 'ls mateixus bandulers.

MAGÍ.—Era un cavaller com pochs n' hi haja.

MAR.—Al mateix dia d' haver marxat lu meu pare y 'l nen aquell, no sé lu que va passar á casa, que, á mitja nit, vaig sentir fressa com d' uns que 's barallessin; insults, cops, paraulas afrentosas, y altras que jo no sabia que vulian dir; però, sense cridar, com si tots tinguessin por de que 'ls sentissin; tot ho deyan en veu baixa, si, tan baixa que no 'm vá privá gens de sentir y regoneixer bén bé, desde 'l méu llit, ahont esperuguida m' estava escoltant, casi sense respirar, la veu, lus sospirs y 'l plors de la méva mare, que á cada moment demanava á no sé qui perdó, jurant qu' era ignocenta. De ccp vaig sentir un fort gemech que va semblarme la veu d' aquell cavaller, l' hoste nostre, y un' altra veu, igual en tot á la del méu pa-

re, que, lluytant ab algú, deya:—Déixam, déixam anar, que no més l' he ferit y haig de matarlo!—Després aquellas veus y 'l su-
roll y las petjadas van allunyarse fins á pér-
dres, quedant tota la casa altra vegada en
una misteriosa quietut, que feya créixer en-
cara molt més la méva por. He sabut que
després vaig estar malalta uns quants dias
Quan vaig llevarme 'm van fer créure qu'
era sols un somni degut á la mateixa malal-
tía lu qu' havia sentit aquellà nit. Tan de bó
qu' aixís hagués sigut! Al poch temps la
méva pobra mare va murir, sense que en-
cara hagin sabut lus metjes quina causa
tenian lus seus mals ni aquets quins eran.
(*Pausa, plorant.*) Uns parents méus de Tarra-
gona, lus mateixus que van concertar lu
méu casament ab lu vostru fill. se 'm van
endur ab ells per una temporada que 's vá
anar allargant, sense saber jo 'l perquè; y
al cap ja d' alguns anys, veyentme sempre
trista y capficada, van purtarme uns quants
dias á Barcelona. ¡Figureuse quina fora
ma sorpresa quan, al endemá de serhi, em
trobu pe 'l carrer ab lu nen aquell, lu fill
del cavaller, que tant temps no havia vist. y
que s' havia fet ja tot un home! No va ser
ja aquella alegria d' infant la que vaig sen-
tir al turnar á veurel; y també vaig nutar
en ell una estranya sensació, quan vam par-
larnus: y es que també jo no era ja una
nena. Haviam conegut que 'ns estimavam
sense necessitat de dinsho. (*Pausa curta.*) Poch
temps vam festejar. Van dirme que 'l méu
pare vulfa que me 'n turnés á Reus, que m'
anyorava y que venia á buscarme. D' ama-
gat de tuthom jo festejava cada nit desde 'l
reixat del jardí que hi havia á la casa ahont
pusavam. Lu dia que 'l pare va arribar
també vaig acudir á la cita per puguerme
despedir del méu estimat. Jo no hu hagués
fet may! De cop, varem sentir á mas espat-
llas un crit esgarrifós, inespliable y, al
girarme, vaig véure al méu pare alocat.
furiós, lus ulls surtits de las concas, ab la
mirada ficsa en un punt, sos cabells erts,
y, ab lus punys closus, amenassant, va tí-
rarse contra la reixa y peganthi de cap,

va cáure en terra, entomunit, plens de sanch són front y cara, que encara m' hurruritzza 'l recordarhu. (*Pausa.*) Lu méu estimat havia fugit, però al cumpareixer tots lus de la casa pé 'ls crits del pare, al veurel estés als méus peus y d' aquella manera, vaig tenir de cunfessar, avergunyida, lu méu amor per ¡aquest home! (*signant la porta 1.ª dreta.*) que avuy altra vegada la desgracia torna á pusar al meu devant. (*Plora.*)

MAGÍ.—(Pobre Marina!)

MAR.—Lu demés ja hu sabéu

MAGÍ.—¿Y d' allavoras ensá, no l' havias turnat á veure?

MAR.—May més vaig saber d' ell, desd' aquell dia.

MAGÍ.—Curatge, filla! (¡Y que jo no hu hagués ja endevinat! Estranya cuincidencia!)

ESCENA IV

DITS y MADRONA, que baixa la escala.

MAD.—¿Putsé que prengués alguna cosa la senyora?
Ja deu tenir desfalliment.

MAGÍ.—Si, portali; però á dalt, (*á la Marina*) que no 't cunvé estarte tant al ayre. (*Mirant ab rec el al foro.*) Aném, aném á dalt.

(*S' en van poch á poch cap á la escala.*)

MAR.—Pero si ja no tinch res, si 'm trobu bé.

MAGÍ.—Nò hi fa res.

MAD.—L' hi portu donchs, eh? També haig de purtar lu berenar als nens.

MAR.—Ahont son?

MAD.—A dalt, que jugan, ¡mes cuntents!

MAGÍ.—Per ells tens de cuydarte.

MAR.—Pobres fills meus! Sí ténen tanta sort com lus seus pares!

MAD.—Sempre aquestas caborias! (*Surt per la porta segona dreta.*)

ESCENA V

MAGÍ y MARINA pujant la escala.

MAGÍ.—Pobres infants!

MAR.—Son tan bufons, tan bons! Veritat, pare?

MAGÍ.—Que si hu son? Son tota ma alegria!

MAR.—Y 'l méu cunsol en mitj de tantas penas.

MAGÍ.—Cert, filla méva.

MAR.—Miréu si n' son de festosus! No han parat fins que hi consentit en deixarme púsar una flor de cada un dels rams que m' han cullit pel camí... (*Signant las que dú al pit.*)

MAGÍ.—Si; si 'l Lleujer 'm deya qu' en tot lu camí no l' han deixat en pau. fentli cullir totes las que veyan pé 'ls marjes.

MAR.—Y, miréu, las demés á la Verge. (*Plorant.*)

MAGÍ.—Ella 'ns 'ls guardi sempre tan bons y tan amurosus. (*Iqual.*)

(*Desapareixen dalt de la escala.*)

ESCENA VI

XAN, després QUIM y LLEUJER dins.

XAN—(*Dalt de la escala, com parlant ab algú de dins.*) Si seryó, sí; ja hu tingh tot ben present. (*Pausa curta.*) No tingui pó, senyora; tot anirá bé, si Deu vol. (*Baixa depressa l' escala.*) (Veyam si mus reixirá aquesta!) (*Surt pur la segona dreta.*)

LLEUJ.—(*Dintre 'l foro esquerra.*) (Vaja, adeussiau!) (*Soroll de campanetas y trepitj de cavalleries que s' allunyan pé 'l foro esquerra.*)

QUIM.—(*Entrant pé 'l foro esquerra*) Deu te guihi y l' ángel bó.

LLEUJ.—Au! Au! Arri! (*Se vá perdent la veu y l' soroll.*)

QUIM.—(*Dirijintse cap á la porta segona dreta.*) Bó! Ja us turneu á barallá? Devía fer massa temps qu' estavau en pau! (*Surt per dita porta.*)

ESCENA VII

La DIDA, per la mateixa porta, com si 's baralles ab algú, se queda un moment sense dir res encarantse cap dins d' ahont surt. Després la MADRONA.

DIDA.—Donchs m' hi vull ficá y m' hi ficaré sempre y quan me dongui la gana! (*Girantse cap á la escena y caminant.*) Ay, lu carat de la xica! Mi-reu qu' es prou! No puch entrá á la *cunya*, ni un sol camí, que no 'm fassi ja uns morrus de pam, y no acabi per mourem un escándul com lu d' are! Hum! Y ara, ¡total! perquè vull sabé que dona al nens per berená, ja...! ¡Recarabitsu! Sembla impossible que sigui jo la dona d' altrus temps! Ni jo mateixa 'm cunech! (*Reflexionant.*) ¡Je! Aquell respecte que 'm tenian las criadas y fins lus pagesus! Quan me veyan ja tramulavan! (*Somriu tristament.*) Llavors la Dida hu era tot... y are... ja no es res, res; un trastu vell que, com lu creuhen ja inútil, tots lu tiran á recó; tothom, fins las criaturas, que com més vá més mal-criadas son. (*Pujant, poch á poch, la escala.*) Es clá; com que tot lus hu consenten! Jo crech que 'l dia que 's casin encara 'ls hi haurán de cuntar rundallas pera ferlus durmir; tant mateix, ja sería hora de que durmissen sols y sense llum. (*Desapareix dalt de la escala.*)

(*Entra la Madrona per la porta segona dreta portant á las mans una plátara ab una escudella, un got de vi, dugas llescas de pa, etc*)

MADRONA.—(*Mirant á la Dida que acaba de pujar la escala.*)

Si nó m' hu hay pensat! En sentint que tocan á refetó ja cumpareix! No cal que la cridin, no; ja s' hi sab cunvidá ella mateixa!

ESCENA VIII

MALCARADA pé 'l foro dreta, TOFOL, pel foro esquerra.

MALC.—(*Vayent passar desde 'l foro, á la Madrona.*)

Una escudella ab caldo? Ja deu ser per

aquella gata-moixa. Ah! Quina ràbia 'm fan totes aquestas camandularias que fá! Té tant de mal ella com jo! La falsa! (*Encarantse cap á dalt de la escala.* Ah! ¿Quin será 'l día que podré pusá 'l téu cap sota 'ls méus peus per aixafartel del tot y pugué turná á ser, com avans, l' única mestressa d' aquesta casa! Com cambiarán aquets criats qu' avuy se burlan de mí; de altra manera haurán de tractarme y fins mirarme!

TOFOL.—Ay, gracias á Deu que 't trobu!

MALC.—(Sempre aquest home! (*Fá com que busca quelcom.*)

TOFOL.—Peró, ahont te ficas? Qué fas?

MALC.—No hu veus? Estich arreglant casa; com que tot va á nórris; si no fossim jo y la mare...

TOFOL.—Mira, donchs, si no estés segur, com estich, de que m' estimas, diria que fujes de mí!

MALC.—¿Encara vols qu' estigui més per tu, ab tantas cosas com passen en aquesta casa?

TOFOL.—Bé, sí, ja estich content de tú, ja hu veig que m' estimas; sinó que com que jo no 'm cansu may d' estar al téu custat, sempre vuldría que tu fóssis aprop méu y... (*Reparant qu' ella no l' escolta.*) Peró, qué buscas?

MALC.—Buscu... una agulla de fer mitja, que li ha caygut á la mare, y no la trobu.

TOFOL.—Vols que t' ajudi á buscarla?

MAL.—(Ab indiferencia) Busca, sí vols. (*Veyent qu' ell se distreu buscant.*) (Ah!) (*S' en vá per la porta segona dreta mirant si ell se n' adona.*)

ESCENA IX

TOFOL després XANET

TOFOL.—¿Ahont deu haver anat á parar?

«Santa Cucurulla,
féume trubá una agulla,
ni de cap ni de cusi
per l' amor de Sant Martí!»

Lu diable de l' agulla! Ahont deu haver anat á parar?

(*Entra 'l Xan. per la porta segona dreta ab roba de pagés plegada al bras.*)

XAN.—Toful!

TOFOL.—Qué hi há?

XAN.—Escoltéu. Diu l' amo que anéu al canyá gran de la riera, ahont hi trubaréu ja al senyor Ramunet; donéuli aquesta roba, jamaguéu-sela! y diheuli que quan vegi vulejar un drap blanch á la purxada de dalt, que fugi depressa del canyar y se n' vagi acurvents cap á la «Creu dels quatre camins» ahont hi trubará 'l Lleujer ab lus matxus.

TOFOL.—Y ¿qué té de fer ab aquesta roba?

XAN.—Home; pusársela, perquè ningú l' cunegui y pugui fugir millor!

TOFOL.—Y cap ahont té d' anar ab lus matxus?

XAN.—Ahont li dongui la gana! Tros de *cóniam!*

TOFOL.—Veurás, no 'm faltis! Jo t' hu preguntu per si ell m' hu preguntés.

XAN.—¿Y qué us té de preguntar! Perqué hi es, donchs, lu Lleujer?

TOFOL.—Peró, y si no vol fugir, ni 's vol pular aquesta roba, ¿que faig jo?

XAN.—(Quim home!) Feu lo qu' ell us digui. Aneu

TOFOL.—Be, si, però... (*Vacilant.*)

XAN.—Encara voleu que us hu espliqui més clar!

TOFOL.—Oh, es que tinch pó de no recordarme de tot lo que m' has dit que tinch de fer!

XAN.—(Que paciència 's necessita per tractá ab bestias.) Deixeu; ja hi aniré jo y 'n surtirém mes aviat.

TOFOL.—No, no; si ja hi vay!

XAN.—(*Recordancho.*) (¿Y si tampoch hi puch anar jo!) Si l' amu no m' hagués manat que no 'm mogui de per aquí, ja hi fora!

TOFOL.—Veurás, t' ho diré per veure si 'm recordu bé de tot lu que m' has dit. (*Refleccionant.*)

(*Vé pe 'l foro dreita Guz. y 's queda parlant ab lo Cabo que 'l ve á saludar del foro esquerra y 's veu s' enteran de la conversa dels altres sens que aquets se 'n adonin*)

Tinch d' anar als quatre camins.

XAN.—No, home; al canyá gran. (*Impacient.*)

TOFOL.—(*Va pujant la veu.*) Bé, si, al canyá gran de la riera; allí trobaré al Ramon, eh? y 'l faré venir cap aquí. Ay, nó! De primer li faré pular aquesta roba, es aixó?

XAN.—Si, si, però no cridis tant. (*Se gira.*) Bo!... (*Adonantse del Capità.*)

TOFOL.—Y li diré..... (*Meditant.*)

ESCENA X

DITS MAGI (dalt de la escala.)

MAGI.—Encara es aquí 'l Toful?

TOFOL.—Oh!

XAN.—(Estém perduts!)

MAGÍ.—Vés, vés, d' una vegada!

TOFOL.—Ja hi vay, home, tot hu vcleu molt adapressa!
Ja hi vay.

(*S' en va pe 'l foro dreta y 's veu com lo segueixen dos soldats per ordre del capitá, qui 's queda enrahonant y passejantse pe 'l foro ab lo Cabo.*)

ESCENA XI

XANET y MAGI; GUZMAN y Cabo al foro.

XAN.—(*Al Magi signant al foro.*) Ja 'ns ha esgarrat lu *marru* (1) aquell brétul. Es inútil; tot hu ha sentit.

MAGÍ.—Malvinatge ell!

XAN.—Com que cridava tant, es clar!

MAGÍ.—En quan torni 'l despatxu, y que se 'n vagi á festejar al rave fregit.

XAN.—¿V iléu que jo vagi á trubar al senyor Ramu-net, com he fet aquest mati? Hi seré, de segur!, més aviat qu' ells.

MAGÍ.—Sí, vés; y dónali 'l recadu que li havia de dá 'l Toful.

XAN.—Está bé. (*Anantsenhi y retrocedint.*)

MAGÍ.—Ó sinó.... Espérat, no, no li diguis. Féslu amagar en un lloch segur y que 'ns hi esperi á nusaltrus. que en sent de nit fugirém d' una manera ú altra; lu Ton qu' avisi al Lleujer, perque no 's despacienti, esperantnus, y qu' estigui á punt pera marxar quan sigui.

XAN.— Vaig. (*Anantsen y tornant á pararse.*)

MAGÍ.—Peró que s' esperi en altre lloch, arregléhu; no fos cas qu' aquets (*pe' 'ls soldats*) també n' hagin hagut esment.

---

(1) M. L. Antich joch de canalla.

XAN.—Esta bé! (*S' en vá per la porta segona dreta.*)

MAGI.—(*Refleccionant y entornantsen per la escala.*) (Es lu millor que pudém fer! Aquest Capitá 'm fa molt poch goig; al menys, la Marina y 'ls nens, quan no se 'n puguin adunar, que fugin; lu demés ja s' arreglará, si Deu vol

ESCENA XII

MALCARADA, GUZMAN y CABO enrahonant al foro, per la porta segona dreta.

MALC.—(Encara no hi pugut veure aquest Capitá de qui tuthom tant parla. Diuhen qu' es guapu! Fins en aixó ha d' esser més que jo la jova. Jo no més n' he trovat un que m' estimés, y de la seva estimació tan se me 'n dona; ¡es tan tontu!... Ja 'n poden tirar un tros á l' olia las que 'n tenen enveja perque 'm casu ab «un hereu de Porrera» (1) (*Exhaltant-se un xich y alsant la veu.*) Quin mérit té sé estimada d' un home aixis? Ni pot saberhu ell qué es estimá! (*Lo Capitá al reparar en la Malcarada deixa al Cabo, que se 'n va pe' 'l foro esquerra, y entra en escena poch a poch.*)

GUZMAN.—¿Y tú, Marina, ho sabs qué es estimar?

MAGI.—(*Girantse enfadada.*) ¿Qui es que 'm pren per... (*Veyentlo.*) ¡Ah!

GUZMAN.—Bó! ¿Un' altra dona? (*Ab despreci, contrariat.*)

MALC.—(Es ell! No m' enganyavan!)

GUZMAN.—Os havia confós de part derrera. (*Va cap á la porta primera esquerra.*)

MALC.—(*Ab despit.*) Donchs, á fé, que bona diferencia hi ha d' ella á mí.

GUZMAN.—(*Mirantla de reull, despreciatiu.*) Si, verdaderament, es precis estar tan preocupat com jo, per confondreus, y á fé que per ella 'm sab greu, que prou hi perdía ab el cambi.

MALC.—(Ah! sempre, sempre ella ha de ferirme, sinó ab la seva má ab la de 'ls altres.)

GUZMAN.—Diguéu que 'm portin la clau d' aquesta porta.

(1) En tot lo Camp los hereus de Porrera tenen gran fama de ser molt rics.

MALC.—(*Sorpresa.*) Voléu entrar aquí dins?

GUZMAN.—(*Enfadat.*) No ets de la masía tú?

MALC.—Si.

GUZMAN.—Donchs, fes lo que 't mano. (*Treyent la barra que tanca la porta.*) Quins criats, en tot se fican.

MALC.—Ja sabéu lu que hi va sucsehir?

GUZMAN.—No vull saber res. Vés!

(*S' en vá, tot mirantsel, per la porta segona dreta.*)

ESCENA XIII

GUZMAN sol, després MALCARADA que torna.

GUZMAN.—(*Passejantse pensatiu.*) Ja prou m' ha costat pendre tal determini, no mes falta qu' ara aquesta me 'n fassa desistir. (*Pausa.*) No sé perque m' ha de fer tan de respecte entrar ahont va morir lo meu pare. ¿Será, potser que 'l cor m' acusa de no haverlo encare venjat? .. Venjarlo! Y com? (*Pausa*) Aquest matí 'm semblaba cert, molt cert, tot quan me deya en Blancafort sobre la mort del pobre pare; però ara no sé, sento una cosa aquí dins, (*Pe 'l cor.*) que 'm diu que no ho puch creure; y 'm fa imaginar en tot traicions y farsas. Oh! ¿Qui sab si sota aqueixa capa d' honra y dignitat de que tant fa gala aquest home, qui sab si s' hi amaga la mateixa ma vil y cobarda qu' un dia va robar al meu pare la existencia? (*Pausa exhaltantse.*) Oh, si! Ell quan parlaba feya un posat... ell vacilaba, si, si, ho recordo bé. Ah! Jo tinch de saber de totas passadas los secrets que aquest home 's nega á revelarmé. Jo tinch d' arrencarloshi costi 'l que costi. (*Resolt.*) Es precis, ho necessito, ho vull! Jo 'ls sabré!

MALC.—Aquí teniu la clau.

GUZMAN.—Está bé; dom. (*La pren sense mirar á la Malcarada y obra la porta primera esquerra, ficantshi á dins després d' una curta vacilació.*)

ESCENA XIV

MALCARADA

MALC.—(*Contemplantsel de part darrera*) (Ab tot y maltractarme, m' agrada més aquest tan rampellut y malcarat, que no pas l' altre ab tota sa fortuna y sos ubsequis. Un home com aquest, quan s' enamora, deu estimar més, molt més que 'ls altres. Ps! ¡Que 'n soch de tonta! Vés que 'n trech de pensarhi?... Si ell no més s' estima á ella, en tot sols á ella veu, sols per ella viu, per ella! sempre ella contra mí, al devant meu, demunt méu, com un cástich! Malehida l' hora en que vá pusá 'ls peus en aqueixa casa!

ESCENA XV

MALCARADA, XANET, per la porta segona dreta.

XAN.—Pst! Malcarada!

MALC.—Eh? (*Girantse enfadada.*) Ah! Ets tu?...

XAN.—Escolta. Ahont es lu capitá?

MALC.—Allí (*Signantho.*)

XAN.—Y ara! A la cambra del mort? Qu' es boig?

Bá! Donchs, vés, vigila que no surti.

MALC.—Perqué? (*Ab enfado.*)

XAN.—Perque vé 'l senyó Ramonet.

MALC.—¡Que dius!

XAN.—Si, vés no t' entretinguis.

(*La Malcarada vigila dissimuladament la porta primera esquerra, mentres lo Xanet fa uns senyals cap dins de la porta segona dreta y entra per ella 'l Ramon.*)

ESCENA XVI

DITS y RAMON

RAMON.—(*Al Xanet.*) Be 'n fareu de rucadas! Y total!

MALC.—Ramon! (*Abrassantlo y deixant de vigilar.*)

RAMON.—Xica! Quant temps sense véuret!

MALC.—Ja hu pots dí!

XAN.—Teniu compte!

MALC.—¡Lu meu germanet!

XAN.—Pot surti 'l capitá ó aquells poden veurehus.

RAMÓN.—¡Sinó 'm coneixen!...

XAN.—Peró prou s' ho pensarán.

MALC.—Si, que 'ns miran á tots d' una manera cada vegada que algú entra ó surt de la masía!..

XAN.—Y l' amu després me renyará á mi...

RAMON.—No hi tens cap culpa. (*A la Malc.*) Be: 'ls nens, y la Marina? ¿ahont son? y 'l pare?

MALC.—Cuyta, cuyta, amagat, que surt lu Capitá. (*Mirant cap ahont es Guz.*) (*Ramon vá cap á la escala.*)

XAN.—No, no per aquí, que us pudría descobrir qualsevol descuyt. (*Se 'l endú cap á la mina.*)

RAMON.—Peró...

MALC.—A la mina, estarás segur.

XAN.—Si, cuytéu!

RAMON.—No sé perquè...

MALC.—Ja hi vindrém tots després.

(*Se queda parada veyent al capitá que surt, pensatiu, parantse á cada pas, mentres lo Ramon desapareix per la mina ajudat pe 'l Xan qae 's queda vijilant.*)

ESCENA XVII

XANET, GUZMAN, MALCARADA.

MALC.—(Ay, si se 'n adona!) (*Vigilant.*)

XAN.—(Si s' acosta, que Deu l' hagi perdonat.)

GUZMAN.—(*Entra per la porta primera esquerra, porta un punyal á las mans y se 'l contempla.*) (Rés mes qu' aixó? ¿Será un escarni qu' haurá volgut ferme en Blancafort? Y aqueixas tacas? ¿Serán de sanch del pobre pare?)

XAN.—(Que li deu haver passat!)

MALC.—(Molt lu fa cavilar!)

GUZMAN.—Sigui com sigui, vull conservar-lo com un recort seu. (*Se posa 'l punyal al cinturó.*) Ah! Y si algun dia puch venjar-lo té de sé ab aqueixa mateixa arma, que may més s' ha d' apartar ja de mi! (*Emocionat.*) Ayre! ayre! ayre! que 'm sembla sentir per tot fetor de tomba. (*Se 'n vá, preocupat, pé 'l foro esquerra.*)

MALC.—(Ni s' ha adonat de que jo fos aquí.) (*Trista.*)

XAN.—Bon vent y ni may que tornis. (*Va cap á la porta del foro y 's queda mirant cap ahont se 'n ha anat lo Capitá.*)

ESCENA XVIII

XANET, MALCARADA y MAGÍ que baixa la escala.

MALC.—(*Al Magí.*) Lu Ramón ja es aquí!

MAGÍ.—Aquí? (*Sorpres*)

MALC.—Si! Dins de la mina!

MAGÍ.—Peró, com es?...

MALC.—(*Signant lo Xanet.*) Aquell diable, qu' es encare mes llest que 'l Lleujer, s' hu ha arreglat, no sé com.

MAGÍ.—(*Al Xan que torna á la escena*) ¿Com es qu' heu fet aquest disbarat? (*Se queda pensatiu.*)

XAN.—Oh, ell hu ha volgut. No m' ha costat poch ni gayre cunvéncel!

MALC.—Si ni vulfa anagarse á la mina. De totas passadas se 'n vulfa anar á dalt!

XAN.—Que si 'ns descuydém! No sé com no 'l ha vist lu Capitá!

MALC.—Sort qu' estava distret contemplantse aquella eyna.

MAGÍ.—(*Reparant qu' está oberta la porta 1.ª esquerra.*) Ah, ja!... Bé, donchs, ja que s' ha fet lu mal, no 'l fém més gros. Ahont es lu Ton?

XANE.—A buscar al Lleujer, com m' heu dit, pero l' he fet avisar de que vingui cap aquí, per que sent ja aquí 'l senyó Ramunet, no cal que s' esperi al camp ab lu matxu, y sempre será un home més aquí pe 'l que cunvingui.

MAGÍ.—Está bé; y ara, 'l Ramón que no 's mogui per res de la mina, senti lu que senti; y 'ls demés, poch entrá y surtir, ni enrahunar massa, que las parets tenen aurellas y las portas y finestras ulls, y si aquells (*Los soldats*) se n' enteran, ja hem begut oli.

MALC.—No tinguéu por. (*Se 'n vá cap á la porta del fons á vigilar.*)

MAGÍ.—La por m' hu fa dir. (*Meditant.*)

XAN.—Si vuléu, jo no 'm mouré de per aquí, vigilant, pe 'l que pugui ser.

MAGÍ.—Veurás; sería molt cunvenient que, tora de

nusaltres, ignurés tuthom que 'l Ramón sigui aquí.

XAN —Pero ell desitja molt veure als nens y á la mestressa y á vos...

MAGI —També desitja jo abrassarlu y me n'estich en bé d'ell; que se 'n estiguin, donchs lus altres.

XAN.—Diu que no s'esplica perquè li vol tant de mal lu capitá, cuan ell mateix ha dunat aquell ducument perquè pugués vindre.....

MAGI.—¿Y tú, que li has cuntat?

MALC.—(¡Oh, quína ideya!) (*Vá acostantse pensativa y somrihent estranyament.*)

XAN.—Li he dit que 'l capitá s'había repensat perquè 's pensaba qu'era un'altre, que s'había equivocat, que jo no hu sabía ben bé perquè res había sentit, però que vos hu manavau y que quan deyau que 'l capitá 'l feya perseguir, bé debía ser cert...

MAGI.—Has fet bé! (*Suspirant cavilós.*)

MALC.—(*Al Magi, ab salameria.*) ¿Vuléu qu'hi baixi jo á la mina á fer companyía al Ramón?

XAN.—(¿Quína 'n deu pensá ara aquesta?)

MALC.—(*Al Magi.*) Aixís putsé tindrà paciència per esperar la fugida.

XAN.—(No pot ser pas res de bó.)

MALC.—(*Al Megi.*) ¡Tot sol allá dins, tenintnus á tots tant aprop, fins sentint lu suroll de las nostras petjadas, me fá pena!

MAGI.—Sí, veshi; tens rahó! (Un de menus á xerrarhu, perquè

«secret de tres
ni es secret, ni es res.»)

XAN.—(*Al Magi per la Malcarada.*) ¿Vuléu dir?

MAGI.—¡També 'ns faría nosa, més val! (*Se queda parlant baix ab lo Xanet.*)

MALC.—(*Anant cap á la mina.*) ¡A la fi, putsé haurá arribat lu dia de ma venjansa! Quí sab? Veurém quí podrá més! (*Desapareix per la mina.*)

ESCENA XIX

MAGÍ, XANET

MAGÍ.—L'ha estimat sempre com una germana y no puch creure li vulgui tant de mal, al pobre Ramón!

XAN.—Germana ú no germana, recordeuse de que té un' ánima molt dulenta!

MAGÍ.—Bá, bá, déixahu corre aixó; lu qu' ara cunvé es veure com hu pudém fer per fugir tots ben aviat, ó al menys lu Ramón y la Mari-na, que son lus que corran més perill.

XAN.—¡Quína llástima que no s' hagués acabat d' ubrir fins al barranch lu coll de mina! ¿No deu faltar pas gayre?

MAGÍ.—Quí s' había de pensar que las cosas anessin com han anat!

XAN.—Y tal; ja h a pudéu dir!

ESCENA XX

DITS, TOFOL y dós SOLDATS

(Lo Tofol entra pe 'l foro dreita, sense la roba que portava a bras quan se 'n ha anat y arrossegant la capa. Los soldats, darrera d' ell, traspasan lo foro de dreita á esquerra)

TOFOL.—¡Ay! ¡Uf! ¡Ay!

MAGÍ.—Qué li passa ara á aquest?

TOFOL.—¡Uf! ¡Deixeume repusar! ¡Ah! (*S' assenta.*)

XAN.—Cá! Deixeulo estar, ¿qué vuléu que sigui? Falornias!

TOFOL.—Si, falornias! Te las haguessen mesuradas á tu las garrutadas qu' ha rebut la meva esquena!

MAGÍ.—Massa poch!

XAN.—(*Aquantantse 'l riure.*) Y donchs, ¿cóm ha sigut?

TOFOL.—Que per més que hi buscat al Ramón pe 'l canyá y per tots lus recons, no hi sabut trubarlu en lloch; y aquells malehits... (*Pe 'ls soldats.*) ¡no se pas d' ahont han surtit! s' han pensat que hu feya per enganyarlus y ¡vinga fèrmel buscar! y ¡vinga llenya!

MAGÍ.—Y tu, debias anar buscant, buscant, junt ab ells, es clar! ¿per qué 't pegavan?

TOFOL.—(*Turbat.*) Oh! Veuréu: jo... hu feya veure, però...

MAGÍ.—¡Bé, molt ben pensat! Donchs, mira; lu milló que pots fer es enturnarten á buscarlu, y fins que 'l trobis no t' atreveixis pas á passar per aquesta porta! Vés!

TOFOL.—Oh! És que... (*Esverat.*)

MAGI.—Ves, ves, fuig del meu davant, que fins fàstich me fas, al veure que per res serveixes!
Ves!

TOFOL.—(Anantsen ab recansa.) ¡Ay, ay, però que hi fet?

XAN.—Preguntahu al que te las mesurava.

MAGI.—(Mirant com se 'n va 'l Tófol) En lloch de capa hauria de purtar sàrria.

XAN.—(Igual que 'l Magi.) No li estaria maiament, no? Deu dona favas á qui no te caixals.

ESCENA XXI

DITS y GUZMAN que vé pe 'l foro esquerra enrahonant enérgicament ab lo CABO, qui 's entorna al entrar aquell en escena.

MAGI.—(Al veure al Capitá.) Bó! Ja torna á ser aquí?

XAN.—(Igual.) Sembla que vé cremat. ¿Qué li deu fer mal ara?

GUZMAN.—(Al Xanet.) Vèsten, qu' haig de parlar ab vos á solas. (Al Magi.)

RAMON.—(Ay, ay, ay, ay!) (Surt por la porta 2.ª dreta.)

MAGI.—Digueu: ja estém sols.

GUZMAN.—(Furiós.) Heu acabat la meva paciència y la dels meus soldats qu' están ja cansats de buscar inútilment per tot arreu al vostre fill; heu lograt burlarlos á n'ells, pero á mí no ho lograréu. Lo vostre fill es aquí, á la masía.

MAGI.—(¡Oh!)

GUZMAN.—No m' enganyaba al suposarho, lo vostre posat os traeix. Sé molt bé que seria completament inútil demanarvos que 'm digueu ahont s' amaga; però os faig avinent, avans de que 'ls méus soldats comensin á regirar tota la casa com 'ls he manat, que mentres lo marit de la Marina no compa-regui, os posaré á vos en lo lloch que á n' ell tinch destinat y sufrireu vos la pena que sols ell havia de sufrir.

MAGI.—(Ab calma.) Jo us donu grans mercés per la que acabeu de ferme. ¿Per quí pot donar un pare, millor que per un fill, la seva llibertat, y fins la seva vida si es precis?

GUZMAN.—(Creixent la exhaltació.) Es que després de vos hi anirá tota la vostra familia, tots vosal-

tres, fins qu' ell comparegui; y llavores, avans de matarlo, 'l portaré al péu de cada arbre ahont os hauré fet penjar, perquè axis sigui més horrible sa agonia.

MAGÍ.—(Ab serenitat aparent.) ¿Y es aquesta la manera com enten l' agraument la vostra rassa?...

GUZMAN.—(Interrompentlo.) Ah, no, no! És inútil que 'm retregueu fets que sols han estat dintre vostra fantasia! ¡No, la farsa prou la he compresa! De moment os vaig creure, perquè vau lograr impresionarme ab aquelles historias que 'm vau contar, inventadas sens dupte pera tapar millor los vostres crims!

MAGÍ.—¡Oh! ¿Qué diu? (Exhaltantse)

GUZMAN.—Mes, are ja no os crech de rés! Prou aquesta arma 'm diu ben clar de que es capassa la vostra fellonia.

MAGÍ.—Ah, si aquesta arma pugués parlar, com ara jo vuldría, y digués tot lu qu' ha vist! Prou s' enrugiria de vergonya la vostra cara y no gusariau á alzar lus ulls de terra. Per lu que heu dit, donchs, sapiguéu que aquest punyal es l' únich rastre que queda de la taca que sobre 'l vostru nom vá escupirhi 'l vostru pare!

GUZMAN.—Oh, vil!

MAGÍ.—Aneu seguintlu aqueix rastre, pregunteu al punyal la seva historia y en sa fulla putser hi pudreu llegir vostra deshonra, vostra ignuminia.

GUZMAN.—Guardéuse bé d' ofendre la memoria de qui per si mateix no pot defensarse ja de vostres insults y falsetats.

MAGÍ.—¡Insults! ¡Falsetats! ¡Mireu qui parla! Es que us inspira á vos l' honor y la justicia al perseguir lu Ramon y al cuncebir contra tota ma familia la rábia que are mateix está rajant de vostrus llavis? ¡Digne hereu sou, com hi ha mon, del vostru pare!

GUZMAN.—Contra 'ls bandolers que roban y assessoran hi ha á la terra la justicia, que 'ls fá sentir lo pes de sa feixuga má; però contra lladres com lo vostro fill no hi ha justicia á la terra. Ell m' ha robat l' amor d' aqueixa dona, qu' era y es encare la vida del meu cor. Donchs bé; allá hont no pot arribar la espasa de la justicia, hi arribará, ¡oh, no ho dupteu, hi arribará la fulla d' aquest pu-

rryal que ja deu frisar per venjarse, com jo friso!

MAGÍ.—Vaig jurar al vostru pare que á ningú diría lu que are sentiréu; las vostras paraulas me fan trencar lu jurament que sobre aqueixa mateixa arma, sobre 'l seu pit, vaig ferli, aquí dins, (*Per la porta primera esquerra.*) mentres agonitzaba.

GUZMAN.—(*Estranyat y recelós.*) (¿Cóm? ¿Què?)

MAGÍ.—Sapigueu, donchs, la vritat. Tot lu que us vaig cuntar sobre la causa de la mort del vostru pare, es lu mateix qu' ell va cuntar als mossos que primers van ser en dunarli aussili. Però quan ja aquí á dins vaig quedar sol ab ell va cunfiarme aqueix secret. Escolteu, si 'l vuleu sebre.

GUZMAN.—(¿Será un nou engany? Je! ¡De segur!) (*Mirantlo ab desconfiansa.*)

MAGÍ.—Lu vostru pare sentia una passió vehement, furtissima, per la muller d' un amich séu; moltas vegadas havia pretengut ser correspost, però sempre fou endebades, era ella dama hunrada y virtuosa, com saben serho las fillas d' aquesta terra. (*Lo capitá fá ab lo cap senyals de dupte*) En certa ucasió lu vostru pare va hustatjarse per uns quans dias á casa del amich y aprufitant una ausencia d' ell vá faltar á sa honra y á la honra y amistat de qui com bon cumpay l' havia rebut y ubsequiat á casa seva. (*Lo capita 's va exhaltant.*) L' amich ja hu presumía y tornant quan no era esperat, protegintse ab la fuscor de la nit, vá trubar probada la vilesa, la infamant cubardía de qui la vida us va dá á vos.

GUZMAN.—(¡No, no; mentida! Un altre engany! Ja m' ho esperava!)

MAGÍ.—Aixó es lu qu' ell va dir-me, sense anumenar ni al amich, ni á la dama. Però are, si vuléu saber de qui era aquesta arma, si vuleu saber quina ma va clavarla en lu pit del vostru pare... pregunteu á la Marina.

GUZMAN.—¡Qué! (*Sorpres y furios.*)

MAGÍ.—Y ella putsé us explicaré que morí sa mare...

GUZMAN.—Oh! (*Ab rabia y tapantse las orellas ab las mans va negant mentres parla 'l Magí.*) No, no, no!...

MAGÍ.—..Y perquè fou que un dia lu pare d' ella,

veyentvus á vos, que tal vegada us assembleu massa à qui us vá engendrà, va sentirse pussehit de tanta ràbia, que, furiós, perseguintvus, se vá estaballar lu cap contra la reixa, ahont ab ella us va trubar festejant.

GUZMAN.—(*Furiós.*) Prou, prou! No lograreu, no, enganyarme! Ja us coneix, are! No os vull sentir més! Ja heu mentit prou!

MAGÍ.—Com? (*També exhaltat.*)

GUZMAN.—Voleu salvá al vostre fill ab vostras forsas, mes, no ho lograreu, no! Perque encare que fos cert lo que m' heu dit, ¿no veyéu que fora molt mes vil vostra acció que no pas la cobardía y crims que m' heu contat?

MAGÍ.—(¡Oh, aquest home!) (*Temerós,*)

GUZMAN.—Prou sé, com sab tothom, que estava alocat lo pare de la Marina, però rés té que veure ab lo meu pare ni ab mi la seva mort. ¡No! Y aixó que m' heu dit fa creixer encare més la rabia que tinch contra tots vosaltres; perquè veig vostra vilesa y vostra hipocresía, y perque si fos cert lo que m' heu dit, ¡que no ho es!, casantla ab lo vostre fill, vau fer impossible que jo, fins ignorant, pogués ab mon amor esmenar los érrors que mon pare hagués comés. Ah! però, ¡mal que os pesi!, aquesta dona será meva, si, meva y de ningú més! Jo os ho juro!

MAGÍ.—Lu vostru cor no es d' home, es d' una fera.

GUZMAN.—Si de fera; mes, de fera engelosida que al retorná á sa cova veu en mans del cassadó als seus cadells y morta á sa companya, y cega d' ira se rebat contra 'ls malfactors fins á destrossarlos fins á esmicolarlos. Si! Jo las sabré trencar las cadenas ab que heu lligat lo meu tresor. Ah! ¡Tinch set d' amor, que encare may he pogut apagar y tenint tant aprop la font per mí més dolsa, més fresca, més pura, voleu contenirme, voleu aturarme? Ah, no, may! *¡Ola! ¡Guardias, á mi!*

MAGÍ.—(¿Què intentarà?) (*Concivós.*)

ESCENA XXIII

DITS, Soldats pel foro, MARINA per la escala y XANET y QUIM per la porta 2.ª dreta; tots á son temps.

GUZMAN.—*Encerrad á ese hombre!* (Signant la porta 1.ª esquerra.)

MAGI.—Miserable! Oh, deixeume! (Forsejant ab los soldats.)

MAR.—¡Ah! ¡Verge Santa! Lu pare! (Desesperantse.)

MAGI.—¡Rassa de Judas! (Mentres los soldats lo tancan en la porta 1.ª esquerra.)

XAN. y QUIM.—L' amu! (Entrant y corrent per ajudar-lo.)

GUZMAN.—*Atrás esos! Encerradlos por allá.*

MAR.—(Deu meu! Senyó!) (Va baixant la escala procurant no ser vista y quan los soldats han sortit d' escena ella s' acosta al capitá, vá per dirli quel-com-peró 's conté desesperantse.)

GUZMAN.—*Y luego á cumplir mis órdenes.* (Se paseja furios. Uns quantis soldats s' enduhen cap dins al Xanet y al Quim y altres acaban de tancar al Magi y després se 'n van cap al foro esquerra.)

QUIM.—¡Lladres malvats! (Forsejant ab los soldats.)

XAN.—¡Cobarts, assessins! (Igual.)

(Se van perdent las veus cap dins.)

MAR.—Oh! Que puch fer jo, Deu meu, pera salvarlus! (Plora y prega.)

GUZMAN.—(Gesticulant y anant d' una part al altre.) Fins que surti aquest lladre, y sinó se 'l troba en tota la masía, ¡ho juro per l' ánima del meu pare! haig de pegarhi foch per tots quatre costats tancantlos tots á dintre; y aixís si ell hi es que cremi, que cremin tots, com crema á dintre 'l pit mon cor. ¡Ah! Y quan la masía estigui ben encesa, quan brandegi, quan flamegi forsa... Oh! .. Llavors.. Ja, ja, ja! (Históricament.) Quina llántia mes hermosa pe 'l meu tálem nupcial, en la nit dels meus amors! Ja, ja, ja! (S' assenta.)

(Passan pe 'l foro soldats d' esquerra á dreta.)

MAR.—¡Pietat, Lluís, pietat! (Agenollántseli als peus.)

GUZMAN.—¡Oh! Ella! (Adonantsen y girantli la espatlla.)

MAR.—¡Jo us ho demanu! Lluís! Per Deu! ¿Qué us han fet?

GUZMAN.—(Furiós.) ¿Y ets tu qui m' ho pregunta?

¿Tu; la dona que va jurarme que primer moriría avans que estimar á un altre home! ¡Tu; la que tant me deyas qu' erats meva, sols meva y de ningú més! ¡Ah! Y avuy á un altre li dius espós, y avuy ets ja tota d' ell, si d' ell, á qui obras los teus brassos y l' ubriagas d' amor y de caricias, y es sols d' ell aqueix cor que ahí era meu (*Irónich.*) ¡tot meu! ¡Ah, perjura, falsa! (*Mirantla ab desesperació y rábia que anirá minvant á mida que la contempla y la sent.*)

MAR.—¡Deu meu, duneume forsas (*S' aixeca, plorant.*)

GUZMAN.—Y are 'ls defensesas, já n' ells! que m' han robat lo teu amor, que m' han assessinat l' ànima! (*Transició rápida visible.*) Mes, ¿qui fá cás del cor d' una dona? L' amor qu' en l' home es foch, es en vosaltres com lo fum; una petita ratxa de qualsevol vent se l' endú y l' escampa y l' esboyra! (*Girantli l' espátlla y tornant á mirarla en quan ella parla.*)

(*Lo Cabo y soldats que havian surtit per segona dreta tornan á entrar y se 'n van per la esquerra.*)

MAR.—Si sapiguessiu, Lluís, que es verament lu sufriment del amor, no parlariau com acabéu de ferhu No sap pas que es sufrir, qui no sent amor mes que per aquell á qui la sort ó la desventura 'ns obliga á mustrar nus amables, carinyosas, á que amor li brindém. Quan la passió, ab son núvul de rusadas ilusions y hermosus somnis mus embulcalla 'l cervell fent nus vular per uns mons imaginaris; quan l' amor ab tot son foch, ab tota sa forsa, glateix februsench dintre del cor, de fel umplintlu, quan lus ulls, prenyats de llágrimas mus traheixen y ab duló panteija 'l pit y 'l singlot s' anua á la gola y la fredor de la tristesa mus cubreix com d' una glassa tota l' anima; quan sols desitjém plurar solas, ben solas en nostra cambra llavoras . . . . .
¡ah! llavoras; trubarnus presuneras d' uns brassus que 'ns fan mal, que may lus desitjém; sentir nus sobre 'ls llavis l' alé y 'ls pe tons y 'l refrech d' una boca que no es la del ser per qui tota la vida hem suspirat y sumiat;... tenir d' amagar, llavors, aquella febre, aquell amor, á dintre 'l cor, ben fondu, ben amagat, que no respiri, que may

se traslluheixi y haver de riure y ser amables, ubsequiosas y tenir d' uferir al nostru... ¡amú! un amor que no sentim ni mus pot fer ja sentir! ¡Oh! ¡aixó es patir, aixó, sols aixó es lu sufriment del amor! Y aquest amor y aquesta pena sols poden cabre dintre 'l cor d' una dona! ¡peru 'ls homens!... ¿Qué sabeu valtrus de sofrir ni d' estimá? (Plora.)

GUZMAN.—¿Y tu has sentit lo que acabas de contarme?

MAR.—Oh, no! Jo!... (Confosa.) (Deu meu!)

(Se veuhen passar soldats pe 'l foro de dreta á esguerra.)

GUZMAN.—¿Y que has d haver sentit' ¡May, enta vida has estimat ni estimarás! De neu empedrehida te de ser lo teu cor! ¡Com lo de totas! ¡Gran paga podeu ferne de la virtut que ab tant orgull guardeu! ¡Per lo que us costa! (Despreciatiu.) ¡Com que may hi heu sentit res á aquí! (Pe 'l cor.)

MAR.—¿Que no sentim? ¿Que no sentím! Sápigas, donchs ja, quín ha estat mon sacrifici.

(La Malcarada treu lo cap per la boca de la mina, escolta un moment, somriu y 's torna á ficar dins.)

Si; com bona catalana, com filla de quí al morir va deixarme neta y pura la honra, qu' en malhora un fals amich vulia profanarli, soch hunrada y hu seré tota ma vida, ajudant Deu. Estimu al meu marit perquè, si bé farreny y adust, ha sigut sempre per mi amant, ubsequiós y digne, y, com que no tinch lu cor de roca, al cap y á la fi amor fa també amor; l' he estimat y l' he respectat fins are y ;hu faré sempre! ajudant Deu, perque aixís guardu ab la d' ell la meva honra y la dels meus filis: l' estimo, si, però sápigas ja que no fou de grat si vaig casarme ab ell .. (Pausa enguniosa.)

GUZMAN.—¿Donchs com fou? (Irónich.)

MAR.—(Recalcant.) ¡M' hi van casar per forsa!

(Torna á obrirse la mina y en surten lo Ramon y la Malcarada, qui tot contenint á aquell li signa 'ls altres y 'l concita contra ells sense qu' ells se 'n adonin; Ramon agafa una destrál de darrera 'ls sachs.)

ESCENA XXIV

DITS. RAMON, MALCARADA, després CABO, soldats y 'l MAGI

GUZMAN.—Si no l' haguessis estimat!...

MAR.—¡No sols no l' estimava, al Ramon, quan *m'* *hi van casar*, sinó que fins odi li tenia. Lus meus parents van obligarmhi per refer mas arruinadas hisendas ab la grossa furtuna dels Blancafort. A fi de que t' oblidés, puig cumprenían que estimante á tu, com t' estimava, res lugrarián, van esplicarme l' horrible crim deels nostrus pares, que feya impossible la nostra unió.

GUZMAN.—(Oh! Donchs es cert!)

MAR.—Y com veyan que la passió que tu vas saber encendre en lu meu cor creixía encare més, com més obstacles hi pusavan, van innuvarme, un dia, que t' havias casat á la teva terra.

GUZMAN.—¡Y t' ho vas creure! (*Ab tristesa.*)

MAR.—Perqué no? ¿Jo que sabia?

GUZMAN.—(*Desesperat y eternit.*) ¡Y jo que mentres tant sacrificava lo més sagrat pera mi, la vida de la meva pobre mare! Jo que no vaig volgué realisar lo seu més gran desitj; lo somni de tota sa vida, l' enmullerarme ab la nina dels seus ulls, la horfaneta del seu germá ¡Ah! Mentres aixís jo allí cumplíá mos juraments, tu aquí 'ls trencavas! ¡Pobre mare! (*Plora y s' assenta.*)

(*Lo següent, fins al final, ha d' esser molt mogut.*)

MAR.—(Deu aixís ho ha volgut! (*S' hi acosta plorant.*))

RAMON.—Oh! Deixam! (*A la Malcarada, cridant.*)

MAR.—Ah! (*Horroritzada, girantse.*)

GUZMAN.—¡Fora! (*A la Malcarada desprenentsen.*)

MAR.—Jesus dulcíssim! (*Desesperada.*)

RAMON.—¡Prou n' hi ha! (*Dirijintse cap á Guz. ab la des-
tral enlayre.*)

MAR.—Ramon! (*Abrassantlo y contenintlo.*)

GUZMAN.—(*Comprenent qui es.*) Ah! A la fi 't tinch!

RAMON.—Fora del meu devant! (*A la Marina.*)

MAR.—¡Ramon! (*Lluytant desesperada.*)

(*Ell l' aparta d' una revolada y sentla caure á terra,*

se li desprenen del pit, sens ella notarho, las flors que hi dú.)

RAMON.—¡Fora! Hipócrita! Adúltera!

MALC.—(Ah! Ma venjansa!) (Somrient, tanca la mina y 's queda allí arreconada com amagantse.)

(Venen del foro esquerra uns quants soldats, se quedan un moment parats á la porta y totseguit van entrant poch á poch. La mateix fan lo Cabo y uns quans soldats més que baixan la escala; procurant tots no ser notats pé 'l Ramon.)

GUZMAN.—(Al Ramon.) Qui així una dona afronta sols mort d' afront mereix!

MAR.—(Verge Santíssima, amparéume!)

RAMON.—¿Y encara gosas tu, á alzar la veu, quan vivint tu viu ma deshonra? Oh! Acabi ja d' un cop ta vida miserable!

(Vá per abrahonarshi ab la destrá alsada.)

GUZMAN.—Ja que ho vols, siga! *(Se treu la espasa.)*

MAR.—(Interposantshi.) ¡No, Ramon, Lluís! Per Deu!

MALC.—*Veyent los soldats.)* Oh! Que hi fet!

RAMON.—(Lluytant per desferse de la Marina, que l' abraça estretament.) Apártat, sino vols que 't xafi 'l cap, com serp verinosa! ¡Apartat!

MAR.—¡Ah, no, no! Deu meu!

(Xisclant al veure 'ls soldats que, de par darrera agafan y desarman al Ramon, apartant á n' ella.)

RAMON.—¡Traició! Traició! *(Forsejant.)*

GUZMAN.—Ja, ja, ja!

RAMON.—(A la Marina.) ¡Per culpa teva!

GUZMAN.—Donchs, qué 't pensavas? *(Envayna la espasa.)*

RAMON.—Socors socors!

MALC.—(Oh!) *(Horroritzada.)*

MAR.—(Deu del Cel!) *(S' agenolla plorant.)*

RAMON.—¡Malehits castellans! *(Als que se l' enduhen.)*

MAGÍ.—¡Fill! ¡Ramon! *(Desde dins trucant.)*

GUZMAN.—*Encerradlo ahí y atadlo codo con codo!*

MAGÍ.—Ramon! *(Desde dins.)*

GUZMAN.—*Dejad libres á los demás. (Queda somrient y creuhat de brassos contemplantse la Marina.)*

RAMON.—Lladres! Assessins!

MAR.—(Deu meu! Deu meu!) *(Plorant.)*

MALC.—(Si jo pogués!) *(Cavilant.)*

MAGÍ.—(Entrant per la porta primera esquerra qu' ha obert lo Cabo. ¡Fill meu! (Vá per abraçar al Ramon, però 'l Cabo l' en priva, retenintlo, mentres los soldats se fican dintre per la mateixa porta ab lo Ramon.)

RAMON.—¡Pare! ¡Pare!

MAGÍ.—(Al Cabo.) Deixeume!

MALC.—(L' infern m' ajuda! (Surt del recó ahont era y cull
de terra la flor que ha caygut á la Marina.)

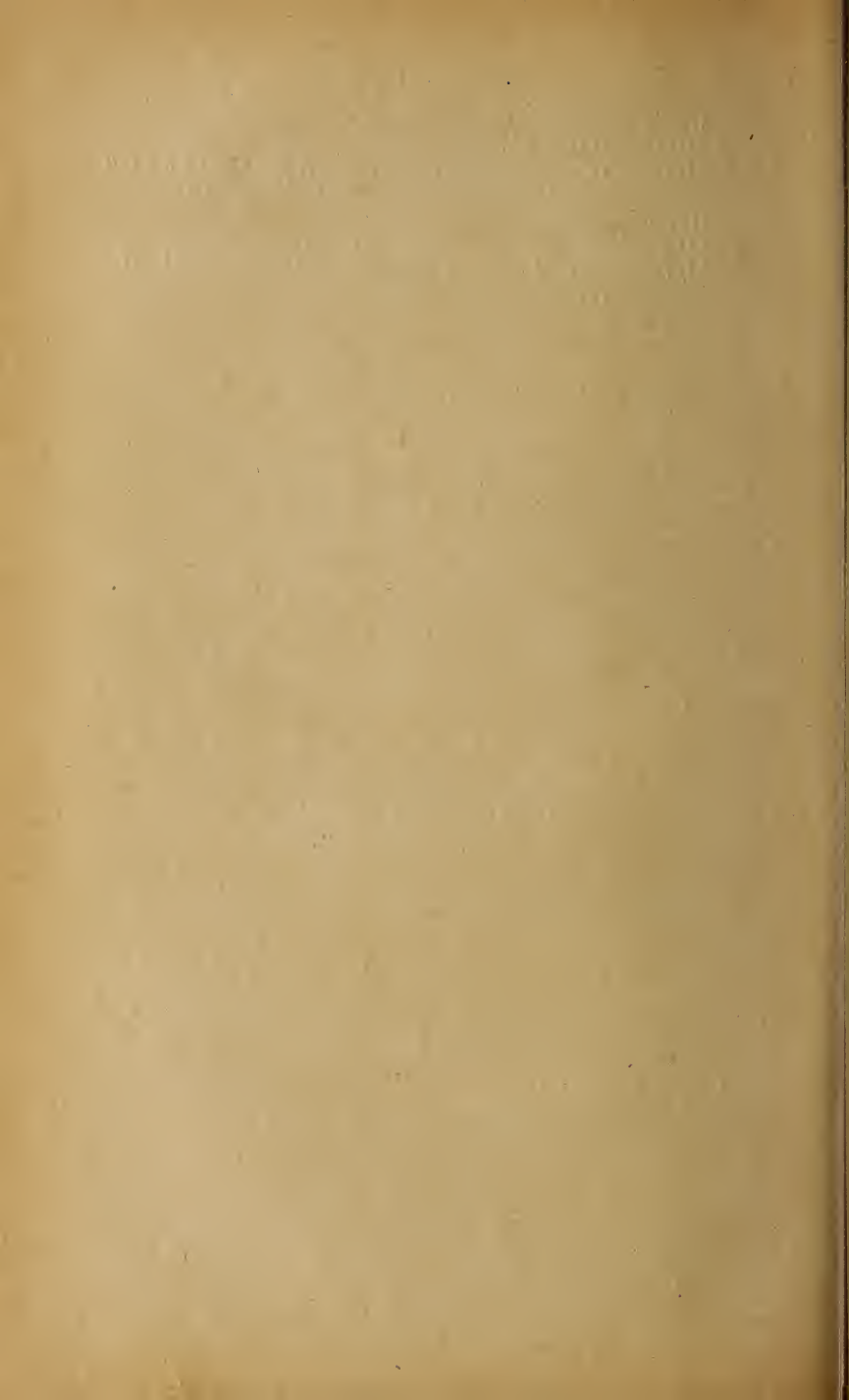
RAMON.—(Dins.) ¡Pare!

MAR.—Misericordia, Senyor! (Plorant.)

MALC.—(Pujant l' escala y besant la flor ab somris diabòlich.)
(¡Ja tinch la proba!)

(CAU LO TELO)

ACTE TERCER

La escena igual que en los altres actes; però es de nit. La porta del foro está ajustada y per lo badall entra clá de lluna. La porta 1.ª de la esquerra está fortament abarro-tada com al 1.er acte. Sols dona llum á la escena la avans dita claror. la llantieta que hi ha devant de la Mare de Deu y la dels llums que portin los personatjes; per lo tant, du-rant tot l'acte haurán d'estar completament apagats los llums del escenari y molt baixos los del públich.

ESCENA PRIMERA

MADRONA, LLEUJER. Al aixecarse 'l teló están assentats, ella en un escambell y ell' en un sach plé de garrofes prop del banch—escorn del 2.^{on} terme dreta. Trencan garrofes, que treuhen d'aquell sach y las van tirant en una cenalla que tenen entre 'ls seus peus. Damunt de dit banch (ó de la taula si n' hi hagués) hi haurá una llumenera encesa.

MAD.—¡Es clar, home, que t'estimu, però vaja, aques-tas cosas m' entristeixen!

LLEUJ.—Bufona! Pitera!

MAD.—Mira, mira que 't deixas lus pulsims. (*Remenant dintre la cenalla.*) Oh, y quins trossus més gros-sus que fas!

LLEUJ.—Tant se valí ¡També s' hu menjarán, també!

MAR.—¡Pobres bestias! ¡Peró, fill, si fins tires lus trossus á fora la cenalla! ¡Qu' estás distret, mira, mira! (*Signantho.*)

LLEUJ.—No'n fassis cas, Madruneta, perquè mirante

a tu y escultante, no se pas lu que 'm faig, no soch en aquest mon.

MAD.—¿Vols dir que es perquè m' estimas, que 't distreus tant, ó es que ja ets distret de mena? ¡Ay, pubréta de mí!

LLEUJ.—No hu sé, xiqueta, però, sí, t' haig de dir, que ni durmint, ni despert, de matí, tarde, vespre, nit y matinada, no s' aparta may d' aquí (*lo front*) sempre tinch aquí aquet pamet tant macu. (*Tocantli la barbeta ab la punta dels dits sense protesta d' ella.*)

MAD.—Sinó quan deus trubar per aqueixus monts de Deu alguna hustalera de bona palica ó qual-sevol xica de ciutat, ben empulaynada, ab forsa bunichs, que 't deu fer duná un capgirell al cor y adeu, Madrona!

LLEUJ.—T' hu juru! (*Fent la creu sobre la boca ab los dits index de cada ma.*)

MAD.—¡No vull que juris! Sempre hu fas y ja sabs que no m' agrada!

LLEUJ.—¡Es que 'm pots ben creurer! Y sinó preguntahu á quí vulguis, que ningú 't podrá dir que t' hagi faltat ¡ni de pensament!

MAD.—Si, veshu á saber!

LLEUJ.—Mira; donchs, perquè vegis si 't tinch present! L' altre día, fa tres setmanas, quan vaig anar á Tarragona, desde Purrera, ab lu carru del Tóful á purtarhi la seva vella-na, com que anava curt de son, com aném sempre 'ls de carru quan fem camí llarch, vetaquí que per allá á mitj día feya petar una bacayna, dalt de tot dels sachs, á boca-terrosa, embulicat ab la manta; quan de sopte, sentu urs crits molt forts y un cop de xurriacas á la vela; era una llitera que vulía passar y com que 'ls matxus, tot caminant, també dormian, com fan sempre, (*Fent caparradas.*) anava 'l carru pe 'l bell mitj del camí-ral y no deixava pas als de la llitera. Donchs, mira, al despertarme, com que encare tenía 'l cor adurmit y sumiava en tu, vaig cri-dar, mitj embarbussat; —¡Madrona! ¡Ollahó!

MAD.—Ay lu gran estrafalari! (*Estirantli una orella.*) ¿Es á dir que pera tu soch una mula? (*Sense enfado.*) ¡Miréu, lu camarús!

LLEUJ.—Ja, ja, ja! ¡Dona, ja t' hi dit que sumiava!

MAD.—¡Mira! Dulent! (*Ab salameria*)

LLEUJ.—¿M' estimas, rata?

MAD.—Si, ratulinet me u! (*S' agasan las mans y van per fer-se una magarrufa però al sentir lo según «alerta» se deixan anar, quedant un moment pensatius.*)

UNA VEU.—(*Molt lluny y al foro dreta.*) ¡Alerta!

ALTRA VEU.—(*Darrera la porta del foro*) ¡Alerta!

IS. IT.—(*Lluny però no tant com la 1.ª y cap al foro esquerra.*)
¡Alerta está?

MAD.—(*Tornant á la feyna.*) Me donan uns espants aquets
suldadots, cridantse aixís lus uns als altrus!

LLEUJ.—¡A mi fins me fan pusá pell de gallina!

ESCENA II

Mateixos, QUIM baixant,

QUIM.—Madrona; la mestressa diu que vagis á dalt,
que la nena s' ha despertat y ella encara no
ha pogut fer dormir al nen.

MAD.—(*Aixecantse y espolsantse 'l devantal.*) Pobre canalla!
No n' han d' estar poch d' espurugits ab tot
lu qu' aquí passa!

QUIM.—Ja hu pots dir! Pubrets, ja fan prou!

LLEUJ.—Vaja, bona nit, solada meva, qu' ets més sa-
lada que las muntanyas de Cardona.

(*Se tiran petóns ab la ma l' un al altre.*)

MAD.—Adeu, sucre—candi meu, melmelada!

QUIM.—(*Vénant ab la ma l' escambell en que s' ha assentat, lo
mateix en que seya la Madrona.*) ¡Xical, Quina
virtut que tens!

MAD.—Ay, lu palatrecas (1) (*Per lo que fá 'l Quim.*)

LLEUJ.—¿Quin dupte hi ha de que es virtuosa?

QUIM.—(*A la Mad*) ¿Que vols dir que no?

MAD.—(*Pujant l' escala.*) ¡Ah, vellot, vellot! ¡Vaja, bona
nit!

LLBUJ.— }
QUIM.— } Bona nit.

ESCENA III

QUIM, LLEUJER.

QUIM.—Avuy si que pudriam estalviarnus de dánse-
la la bona nit.

---

(1) M. L.—Sinónim de xerrayre embustero.

LLEUJ.—Segons y com!

QUIM.—¿Qui es que pudrà durmir?

LLEUJ.—Be, si, ab tantas *trajerías* com passan en aquesta casa.

QUIM.—Oh, y las qu' han de passar avuy, encare.

LLEUJ.—¿A que us referiu?

(*Ab misteri, com tement ser sentit.*)

QUIM.—Esperava ser al jas per dirthu.

LLEUJ.—¿Qué hi hà?

QUIM.—Veurás: lu Xanet y 'l Ton son al Mas de la Pubilla pera trubar als de la colla del Cabanyes, que van dirli que si may lus necessités que anés allí que solen reunirshi y fins durmirhi; ell lus farà vindre; jo hé pusat dormitori al ví perque aquets (*Senyalant al foro.*) no estiguin gayre aixerits y 'ls puguin pelar millor. (*Fent ab la ma sota la barba senyal de degollá*) Ningú de la masía durnirá, fora de las criaturas; y en quant cumpendrem que 'l capitá ja te temps d' haverse adurmit, farém la senyal cunvinguda, vindrán, ne passarém lus taps y fugirém tots á cavall dels matxus

LLEUJ.—Entesus! Però ¿y si no 'ls troba? ¿Si no hi van avuy al Mas de la Pubilla? Sent tant perseguits, com son, res tindria d' estrany!

QUIM.—Llavores si que no hi veig cap remey, perquè n'altrus sols....

LLEUJ.—Y, escolteu, en cas de que 'ls trobi ¿com hu sabrem per puguer cuntá ab ells?

QUIM.—Hem cunvigut ab lu Xanet que s' amagarán tots al barranch y en quant hi siguin farán venir aprop de la masía á dos ú tres d' ells mateixus y passarán cantant, com si fossin, ¡res! uns que van de camí.

LLEUJ.—No está mal pensat.

QUIM.—Lu que no se li acut al Xanet no se li acut á ningú.

LLEUJ.—Ja hu pudeu dir.

QUIM.—Ves si n' es de llest, que fins perquè no 'ns puguem equivucar, pe 'l cas de que passés algun traginer cantant, que no hi ha que pensarhu!

LLEUJ.—Oh, devegadas sucseheixen unas casulitats!

QUIM.—Donchs ell, que hu preveu tot, s' ha enre-curdad d' aquella cansó que ars d' ahir van treure aquells traginers á la Marina tot fent aquí «pa y tragu» y qu' aquesta mateixa

tarde han tornat á cantá, tot fugint; donchs aquesta es la qu' ells cantarán, perquè no 'ns puguém errar de cap manera.

LLEUJ.—Sempre m' ha agradat aqueix xicot, per lo viu qu' es,

QUIM.—Si n' es? Fins sap de lletra!

LLEUJ.—Y com hunrat ...

QUIM.—Cap com ell.

LLEUJ.—No m' hi pensaría gens en fiarli tot lu millor que tingués; fins la prumesa li fiaría, sense cap por.

QUIM.—¡Quina altre bona pessa! Ja la pots deixar anar ab qui vulguis á la Madrona, que no cal que passís ansia de que 't falti.

LLEUJ.—Me la estimu mes que 'l pa que menju! ¡Més que als matxus!

QUIM.—Vaja, ja 'n hem fet prou. Porta 'l cegó. (*Lo Lleujer porta un sach mitj buyt y n' aboca part á la cenalla, barrejant lo Quim dintre d' aquesta ab las dugas mans.*)

LLEUJ.—Ja está bé no remeneu més.

QUIM.—Oh, que després aquells lleminers bufant hu separan y no més se menjan las garrofas. No 'ls fassis lu pinsu curt, perquè, si Deu vol, haurán de fer molt aviat llarga caminada!

LLEUJ.—¿Sabeu que pensu?

QUIM.—¿Qué pensas?

LLEUJ.—Que en lloch de quedarme á durmí, com cada nit al Mas Vell, avuy totseguit qu' hagi deixat arreglats lus matxus, m' escabulliré cap al barranch.

QUIM.—Ben pensat. Però vigila que no 't flin lus centinellas.

LLEUJ.—Deixehu per mí!

QUIM.—Ah, mira; lu que sobri ficau als cibaders, que 'ns hu endurém.

LLEUJ.—Teniu rahó que vindrá bé. (*Lo Lleujé s' endú la cenalla per lo foro esquerra y 'l Quim posa en son lloch los sachs, escambell y demés.*)

ESCENA IV

QUIM, MALCARADA.

MALC.—Quim! (*Baixant l' escala.*)

QUIM.—Qué hi ha? (*Sense deixar de fe 'l que fá.*)

MALC.—Qu' heu vist al Tóful? (*Ab indiferencia.*)

QUIM.—No, no l' he vist en lloch. (Ni ganas.)

MALC.—Es estrany. (Alguna cosa li ha d' haver succehit quan no me 'l trobu cusit com sempre á las f. andillas, fet la meva sombra.)

QUIM.—(Volste jugar que aquesta no sap encare 'l xascu que 'l Magí ha dunat al Toful? (*S' en vá somrient, per la porta segona dreta.*))

ESCENA V

MALCARADA

(No veure á n' ell tant se me 'n dona, y en cambi no 'm puch treure del cap aquest ditxós capitá.) Oh! y per qué? ¡A fé que lu qu' ell m' ha dit no son pas amuretas! ¡Peró m' agrada, vaja, no hi puch fer mes! Ah! Aixó, aixó es un home tal com jo hé desitjat sempre, (*ab rabia*) y no aquell ensa! (*Pausa.*) També 'l Ramon m' agradava perquè es aixis, farreny com aquest, y també aquesta dunota me'l va pendre! ¡Y á fé qu' era méu, ben méu! ¡Ah! Y jo, que vulía venjarme d' ella, ara 'm trobu ab que, per culpa meva, reb ell lu cop de ma venjansa! Oh! Talment ha d' esser bruixa aquesta dona, quan rescontra d' ella pot! (*Ab neguit.*)

ESCENA VI

MALCARADA, TOFOL

TOFOL.—Fst! Pst! (*Treyent lo cap per la mina á mitj-obrir.*)

MALC.—¿Eh? (*Girantse.*) Ah, ets tu! (Ja vulía dir jo.)

TOFOL.—Escolta... ¿que 'm deixas entrar?

MALC.—Y ara, quíns compliments!

TOFOL.—¿Ahont sou? (*Acaba d' entrar, descuydantse de tancar la mina.*)

MALC.—Oh, y que hi feyas aquí dins?

TOFOL.—Com que 'l Magí m' ha dit que no passés més per aquella porta...

MALC.—(¿Qué diu?)

TOFOL.—Jo he vulgut que vegés que no vull cap mal al Ramón, que també 'l vull salvar.

MALC.—(¿Cóm hi ha mon si l' entench!)

TOFOL.—Per xó he fet vindre á dos homens perquè m' ajudessin y entrant pe 'l barranch hem desembussat la mina perquè ell pugui fugí milló!

MALC.—Y ahont son ara 'ls homens?

TOFOL.—Han marxat acurrents cap á *Gustantl*. Ja 'ls he pagat bé. ja, no 'n passis ansia.

MALC.—Lus haguessis fet quedar, que 'ns haurían ajudat per la fugida!

TOFOL.—No pudían, duyan molta pressa!

MALN.—Si puguessim fer saltá 'l pany sense suroll.)
(*Mirant la porta primera de l' esquerra.*)

TOOFL.—Bé, escolta, ¿eh que tu no estás enfadada ab mí?

MALC.—Ni menús sabia que l' amu t' hagés dit res!

TOFOL.—Ah! Ja m' hu pensava! ¿T' estimu més!
(*Va per abrassarla.*)

MALC.—Fuig, fuig, no 'm vinguis ab rucadas, are.
(*Rebutjanllo.*)

TOFOL.—Sempre rebs mal las festetas que 't fay.

MALC.—Bé, veurás, no m' amuhinis, qu' are no estich per tú.

TOFOL.—Donchs, ¿que li dirás al Magí lu qu' he fet pera desagruaviarlu?

MALC.—Sí, home, sí! (*Amohinada.*)

TOFOL.—Bé, donchs, me 'n vay.

MALC.—Escolta. ¿Sabs lu qu' haurias de fer? (*Com repensantse y cambiant lo tó de veu.*)

UOFUL.—¿Qué?

MALC.—Vesten al Mas de la Pubilla; a'lí hi trobarás al Xanet y al Ton; lus hi esplicas lu qu' has fet y 'ls hi dius qu' en lloch d' esperar-se al barranch qu' entrin per la mina tots lus qu' han de venir. ¿Vols ferhu? (*Amòrosida.*)

TOFOL.—Si, xiqueta; tot lu que tu vulguis. Però... aturat, veurás...

MALC.—(Si li faig fé aixó...) (*Queda meditant.*)

TOFOL.—(Ay... ara no sé si sabré trubarhi. Y si li digués s' enfadaría...) (*Se queda meditant.*)

MALC.—(Si 'l salvan perdunarà després á la seva dona; be prou que hu sé, l' amu hu vuldrá, hi haurá esplicacions, y altre vegada s' haurá escapat l' ucasió de venjarme.)

TOFOL.—(Se tomba cap á la dreta; se va per avall;

se gira cap á l' esquerra...)

MALC.—(¿Qué fer? ¡Oh, si jo gusés!)

TOFOL.—(Se vá per amunt, se torna á girá cap...
¡Ara no 'm recordu si es cap á la. .)

MALC.—(¿Per qué no ferhu? ,Podría cunquistá al capitá! Y are, ¿quí sab? de vegadas... Sí, sí, vinga lu que vinga! (*Pausa, vacilant.*) ,També 's descubriría tot lu que vaig dir al Ramón allá, á la mina, per ferlu engelusir! (*Resolta.*) Sí, sí!) ¡Toful'

TOFOL.—(*Espantat.*) ,Ay! Que vols?

MALC.—(Qu' es ensa!) Ja veurás, no hi vagis allá hont t' he dit.

TOFOL.—(Millor!)

MALC.—Ja hi faré anar á algú altre.

TOFOL.—Com tu vulguis; disposa.

MALC.—Lu qu' haurias de fer es anarten pe 'l camí de Reus á trubar lu Capitá, que aviat deurá estar de turnada. En quant lu trobis li demanas per parlar ab ell separadament dels demés que l' acompanyin, y en secret li donas aquesta flor, (*Trayentsen una de la butxaca.*) ¡de part de la Marina! com á proba de qu' es cert lu que li dirás. ¿Hu entens?

TOFOL.—Sí, dona! ¿Qué més?

MALC.—(*Remarcant las frasses importants*) Li dius, ¡sempre de part d' ella! que si es cert que encara la estina, que la esperi aquesta nit en la seva cambra, la d' ell, ahont ella vol anarhi á demanarli la llibertat del seu marit.

TOFOL.—(*Ab malicia d' estúpi.*) Ja, ja! Mira, mira la Marina! Ja, ja!

MALC.—(*Contrariada.*) Tontu! ¿Que no hu cumprens que aixó es una tramoya per enganyar al capitá y aixís puguer guanyar temps per salvar al Ramón?

TOFOL.—¡Ah! Bé, sí! Ja m' hu semblava!

MALC.—Escolta: també li has de demanar que no posi guardias dins de la masía, á ff de que ella no sigui vista quan entri y surti de la cambra d' ell.

TOFOL.—Oh, y 'ls suldats que dormen á dalt, també poden baixá y véurela...

MALC.—No, home, no, que ja son fora; no més quedan lus d' aquí fora y demá també se 'n van, perquè al capitá se li acaba 'l permís que tenia per venir á fer mal aquí y han d' anar á ferne á Reus.

TOFOL.—Y ¿que se l' endurán al Ramón?

MALC.—Segons ha pugut aulurar lu Xanet, si'l capitá no pot allargar la seva estada aquí, ó encara qu' hu logri, sinó troba medi d' endursen á la Marina, ans de marxar fará matar al Ramón per lus seus; ja té dunadas las ordres, pe 'l cas de que 'ls suldats tingues-sin de marxar sense ell.

TOFOL.—¡Reyna Santíssima! Bé, donchs, me 'n vay acurrents ¿eh?

MALC.—Sí, vés, però ¿ja te 'n recurdarás de tot lu que t' hi dit?

TOFOL.—Sí, dona, ¿te pensas que soch tant ruch?

MALC.—(Y tant si ho ets!) Pensa en parlarli sempre en nom d' ella.

TOFOL.—Sí! Me sembla que ja vey la cara que hi pusará! (*Rihent.*)

MALC.—Sobre tot no 't descuydis de lu dels centine-llas d' aquí dins!

TOFOL.—No tinguis por! No me 'n descuydaré!

(*Anantsen ab la fló á la má.*)

MALC.—¡Y de la flor!

TOFOL.—Sí, dona, sí! (*Se 'n vá pe 'l foro dreta.*)

ESCENA VII

MALCARADA

MALC.—(*Exháltantse per moments.*) Ara, á prepararnus per l' engany y á vigilar per quan lu capitá entri. Ah Lu qu' es ara si que no 't pudrás escapar de las mevas mans, dona malehida; no t' escaparás, no, de ma venjansa. y qu' ha d' esser gran, hurrible. Será d' aquellas que 's clavan al fons del cor y en ell s' hi arripan, com un cránh, tant fort, que no 'l deixan ja may més, fins que una gota de sanch hi queda á dintre. Per toí ahont vagis ma venjansa 't seguirá; per tot allá ahont avuy tant alaban (*Ab mofa.*) á «la hermosa dama de Reus», per tot te signarán ab aquell somriure maliciós que sense dir una paraula 's clava aquí (*Al cor.*) y fá espurnejá 'ls ulls y enrajolar la cara. Ah! y fins morta y tot no t' ha de deixá en pau ma venjansa, que allá 'hont soni 'l teu non, allá somriurá

‘l dupte. (*Va per pujar l’ escala y recula.*) Ah, ella! Lu diable me la envía! (*Se queda amagada entre l’ escala y la porta primera esquerra.*)

ESCENA VIII

MALCARADA, MARINA, baixant l’ escala poch á poch y plorant.

MAR.—(Deu meu! Deu meu! ¿Que hi fet perquè ‘m castiguéu aixís? Doneume, al menys, for-sas, Senyor, pera resistir tanta pena.) (*Se diri-geix cap á la porta primera esquerra.*)

MALC.—(*Surtintli al pas*) ¿Ahont vas, Marina?

MAR.—Y m’ ho preguntas!

MALC.—Es qu’ es inútil tot lu que vulguis dirli al Ramón; será sórt á totas las tevas paraulas. Diu qu’ no ‘t vol sentir ni veure may més; ni á l’ hora de la mort.

MAR.—Deu méu! (*Plora ab desesperació.*)

MAR.—Ara mateix m’ ho estava dihent, casi hu pu-dias haver sentit.

MAR.—Peró ¿no li has dit lu que us he explicat á tu y al sogre? ¿Com, sentint unas paraulas, no heu sentit, ni tu ni ell, las altres?

MALC.—Tindrás tanta rahó com vulguis però lu que tu dius que abunava la teva acció no hu hem sentit ni jo ni ell. Putser ja hu havias dit quan s’ ha empenyat en surtir de la mi-na, y no deixaría de ser ben casual. De to-tas maneras, fos com fos, per bó que siguéis lu que diguessis, no hauria pas pugut en-dulcir al Ramon lu fel que li has fet tragar ab lu que ha sei tit ben bé, y també jo, que per cert no ‘t feya pas gens de favor.

MAR.—Si, si, ja ha sé, tinch culpa y culpa molt gran. Però jo hu feya, com ja us he dit, per de-senfadar al Lluís, (*Correijintse, contrariada.*) ¡al capitá! per eternirlu y veure si l’ugrava deixés aná al Ramon. Prou m’ he cuydat d’ assegurarli, avans que tot, perquè no prengués á mala part la meva acció, ni las mevas paraulas, que jo estimu al Ra-mon, que...

MALC.—(*Interrompentla.*) Que t’ hi van casar per forsa!

MAR.—Que sa honra es la meva y la dels meus fills.

MALC.—Que ab sa fortuna vas refer tas hisendas!

MAR.—¡Senyor! ¡Senyor! Que aixís puguin enganyar las apariencias! Tot just quan ell cumpadeixentme... (*Vejent la rialla maliciosa de la Malc.*) Oh, si, si; ell l' hauría perdonat al Ramon; prou sé jo com es lu cor del capitá: se deixa impresionar de moment per una paraula sola, per un sol gestu, però després ab la major facilitat, fins una criatura 'l portaría com un cegu al més sencill engany. (*Se queda pensativa.*)

MALC.—(Veurém, donchs, si jo hu lugalraré, ja que es tant facil.)

MAR.—Ell havia cumprés tots lus meus sacrificis, las meas penas, lus meus dulors! Ell plura; l' hauría perdunat. Jo anava ja á demanarli!

MALC.—(*Ab salumeria.*) Y ¿per qué no li demanas ara?

MAR.—(*Estranyada.*) ¿Ara? ¡Quan ja es inútil! ¡Quan lu meu marit no creu ja ni en la meva honra!

MALC.—No obstant; si 'l capitá t' estima!...

MAR.—Peró no has vist aquesta tarde com li demanava agenollada als seus peus quan han tancat aquí al Ramon?

MALC.—Putser lu que llavors no has lugalrat hu acunseguirias are, (*Ab intenció.*) fent lu que 'l Ramon diu!

MAR.—¡Lu Ramon! (*Sorpresa.*)

MALC.—¡Si! Lu Ramon! (*Indiferent.*)

MAR.—¡Com! ¿T' ha fet un encárrech, y pera mí? Oh, di ças, cuyta, ¿qué es?

MALC.—Veurás; encárrech no hu es, porque ell diu que res vol ja de tú, que per ell ja ets ben morta, però...

MAR.—Digas, parla! ¿Qué vol?

MALC.—Parlant ab ell de tu y 'l capitá, y de lu que tots lus de casa pensém fer per salvarlu, ell m' ha dit, ¡are mateix! duptant de que puggessim lugalrarhu, que tu erats la única persona que, si vulguessis, pudrias...

MAR.—¡Cuyta! ¿Cóm?

MALC.—(*Com si no la sentís.*) Perqué si l' estimessis al Ramon, á horas d' ara, deya ell, ja t' haurias aprufitat d' aqueixa passió que 'l capitá demostra sentir per tu...

MAR.—(*Impacientantse.*) ¿eró ¿no t' acabu de recordar que ja hu he fet? ¿No hu has vist tu mateixa?

MALC.—(*Continuant.*) Y que, custés iu que 't custés, es lu qu' ell deya, havias de conseguir per

ell la llibertat, la vida, encara que 't fos
precís á tu sacrificarte . fins al extrém...

MAR.—Oh! ¿Qué vols dir? (*Horroritzada.*)

MALC.—(*Ab descaro.*) Fins aquí ¿qué has fet per ell? No
expusarán aquesta nit llur vida tots lus ho-
mens que vindrán per deslliurarlu? Donchs
que t' estranya? (*Se queda mirantla de reull mitj
somrihent*)

MAR.—(Oh! No pot ser, no; ha d' esser fals! ¡Deu
méu' ,Quina vergonya!) (*De sopte, com atinanthi,
l' agafa per un bras ab energia, encarantshi y mirantla
fit a fit.* ¡Ah!... Pero, digas, ¿es ell qui aixó
t' ha dit ó ets tú, miserable escursó, que
m' escups ara 'l verí que fa anys vas cu-
vant pera mí á dintre 'l cor?

MALC.—(*Confusa y desprenentse d' ella.*) ¡Oh, jo no! Es eli
qui hu deya!

MAR.—Prou us cunech de temps á tu y á ta mare!
valtres mateixas us trahíu! Es massa hun-
rat lu Ramon, perque puga pensá' tanta
d' infamia. Me té encara massa amor per
vulermé tant de mal! (*Plora*)

MALC.—(*Pujant la escala.*) Bé, veurás; ara ja hu sabs lu
qu' ell desitja; si hu vols fer hu fas. A mi si
que tant me fá.

MAR.—¡Sempre, sempre contra mí totas dugas, sem-
pre contra mí! (*Sense mirarla*)

MALC.—(*Amenassantla de part darrera ab lo puny clos.*) (¡Male-
hida sigas!) (*Desapareix dalt de la escala. La Marina,
plorant silenciosament, va cap á la porta primera es-
querra, en qual brançal ó peu s' hi agenolla mitj
assentada.*)

ESCENA IX

MARINA, MADRONA, baixant la escala, després la DIDA

MAD.—¿Ahont deu aná 'l mal esperit? ¡Ni la bona nit
m' ha turnat! May perdi cosa que més me
dolgui! (*Travessa la escena sense repará en la Marina
ni aquesta en ella, agafa la llumanera del banch ó
taula y desapareix per la porta segona dreta*)

MAR.—Ramon!... Ramon!... (Es inútil! (*Plora*)) ¿De
que han servit tots lus meus sacrificis?
¡Senyor!... ¡Verge Santa! Un raig de vos-
tra divina llum que mostri á tuthom ma

ignucencia, ma honra, ab tota sa pureza y netadat. (*Pausa curta*) Ningú 'm defensa ja, ningú li parla á favor meu. Oh! quin martiri; esser ignucent y veures aixis trepitjada y envilida!) Ramon!... ¡Ramon!... (Murirá sense perdunarme, girantme la cara. mostrantme putser als meus fills, á tuthom, com un ser aburrible, com una mala-dona! ¡Oh, Senyor; tinguéu pietat de mí!... ¡Verge de Misericordia, salveume! (*Queda plorant, recolsada á la porta.*)

DIDA.—(*Per la porta segona dreta, ab un llum de ganxo á la mà y mirant per tot.*) ¡Que 'n son de deixats! (*Endressa alguna cosa.*) ¡Si no fossim jo y la xica, com aniria aquesta casa! Es ciar, com que qui hauria de manar no hu fá! (*Reparant en la Marina*) ¡Y ara! ¡Bó! ¿Qué hi fas aquí?

MAR.—¡Deixeume estar! (*Ab defalliment.*)

DIDA.—¡Just, aixó mateix! ¡Vetaquí com entenéu la estimació las donas d' avuy dia! Aixis, aixis, martiritzal més al pobre Ramon! ¿Encare no n' hi deus haber dunat prous de disgustus y penas? ¡No més falta que 'l poch temps que li queda de vida li fassis encara més amargant del que ja es! ¡Pobre Ramon!

MAR.—¡Jesús dulcíssim! ¡Sembla impossible! (*S' aixeca plorant.*)

DIDA.—¡Qui se 'n fihi de las vostras llágrimas!

MAR.—Ni 'l cunsol de plurar! ¡Deu meu! (*Ab desesperació y anant cap á la escala.*)

DIDA.—¡Si; are vesten á dalt, y plurant, desperta á las criaturas! ¡No s' armará poch desori! (*La Marina, ab pas resolt, se 'n va cap á la porta segona dreta. La Dida, puja la escala remugant.*)

MAD.—(*Per la porta segona dreta, ab un rastre de claus y la llumanera.*) ¿Ahont va, senyora?

MAR.—Dem la clau de l' eixida.

MAD.—¡Ay, ay! ¿A l' eixida en aquest' hora? (*Buscant la clau en lo rastre.*)

MAR.—(*Diri jint la veu cap á la Dida.*) Vull pujarhi y passarhi tota la nit! Allí ningú 'm sentirá plurar y aixis no amuhinaré á ningú.

MAD.—Peró miri que s' encadernará. (1) Abriguist!

MAR.—Tant se val! Dòm! (*Agafa la clau y 'l llum que l' altre li dona.*)

MAD.—Tingui. ¡Y bona nit! (*Trista.*)

MAR.—Bona nit! (*Se 'n va per la porta segona dreta.*)

(1) M. L.—Sinónim de costiparse.

MAD.—Pobre senyora! Tan bona qu' es! (*Reparant en la Dida, que acaba de pujar la escala.*) ¡Ja li deu haber dit alguna bestiesa aquesta mala bruixa! (*Amenassantla de part darrera ab lo puny clos.*) ¡Aixís te gríllessis! (*Desapareixen Dida y Malrona per la escala. L' escena queda completament fosca.*)

ESCENA X

CAPITÁ, CABO, ab un fanalet, 2 SOLDATS; tots pe' 'l foro.

(*Los soldados se quedan prop de la porta, 'l Cabo á mitja escena. Lo Capitá avansa, cavilós, poch á poch, portant á la ma la mateixa flor que la Malcarada ha dat al Tó'ol. Mentres enraóna apart, va treyentse la capa, barret y espasa, qu' entrega maquinalement al Cabo, aquest á un soldat y aquest ho fica tot dintre la porta primera dreta.*)

GUZMAN.—(Tot me fa recelar.. Però la flor... Recordo bé que la duya... (*Se posa la flor en un trau al pit.*) ¡Si fos un engany!.. Los meus soldats son aprop y jo tinch armas. (*Tocantse 'l punyal*) ¿Perqué haig de tenir por?... Si, si; no vull que 's pugui dir que soch cobart per una dona. (*Resolt, al Cabo, pe 'ls soldats*) *Pueden estos marcharse; hoy no quiero guardia dentro la casa. Se queda cavilant, mentres tant lo Cabo parla baix ab los soldats y aquets se 'n van pe 'l foro esquerra, quedant la porta un xich més oberta d' una fulla.*) (Peró d' aquets catalans no hi ha que fiarsen. ¿Qui sab quin intent portan tots plegats? ¡Siguém previsors!... A més de que, ella prou diu que vindrá, si, però vindrá á demanarme la vida del seu marit. ¡Je, la seva vida!... Es impossible! Mentres aquest home visqui la Marina no pot ser meva y té de serho, costi 'l que costi; però ¿per un moment, per una nit? no, sinó per sempre, per tota la vida!... Si, si, es precis ferho. Si la cita es un engany, perquè ho es, y si no ho resulta, per assegurarhu, per satisfacer ma venjansa y lograr que aquesta dona pugui ser meva del tot. ¡Sia! (*Al Cabo.*) ¡Sigueme!

(*Se treu de la butraca una clau, ab la que obra la porta primera esquerra, ficantse á dins ab lo Cabo La porta 's tanca y queda la escena altre cop á las foscas.*)

ESCENA XI

MATEIXOS, RAMÓN, MALCARADA, baixant l' escala, ab fandi-
llas y manto de dol que li tapa cap y espatllas.

MALC.—(M' havia semblat sentir suroll. ¡Si 'm des-
cubriessen! Bá, 's pensarían que vigilu la
vinguda del capitá... y no s' errarian pas de
gayre!) (*Camina vacilant.*)

(*Entren per la porta primera esquerra Guzmán, Ramón
y Cabo, aquest sense 'l fanal y Ramón al mitj d'
ells, lligat de mans per darrera y tapada la boca ab
un mocador blanch. Se quedan parats.*)

GUZMAN.—¡Contempla ta deshonra! (*Signantli la Malca-
rada que pren per la Marina al véurela, per la claror
de la lluna, passar per devant de la porta del foro.*)
(*Se sent un xich lluny la cansó.*)

MALC.—(*Retrocedint un xich y vacilant.*) (Ah, la cansó! Ja
son al barranch aquells!)

GUZMAN.—(¡La conciencia l' acusa... però caurá.)
(*Amenassantlo ab lo punyal.*)

MALC.—(¿Qué faig?) (*Purada á mitja escena d' esquena als
altres. Se senten los tres crits d' «alerta» com avans.
Vá cap á la porta 1.ª dreta y 's torna á parar.*)
¡Malehits sigan! No sé perquè haig de tenir
por! Que 'm poden fer? (*Lo Ramón já estremituts
que 'ls altres contenen.*) Encare tindré temps d'
escabullirme! ¡D' aquí que 'ls fassin la
senyal!...) (*Surt resolta per la porta 1.ª dreta.*)

GUZMAN.—(¡Ja ho veus, la teva dona, si t' estimal)
(*Se l' enduhen forsejant cap al foro esquerra.*)

MALC.—(*Esverada tornant á entrar per la porta 1.ª dreta, sense
'l manto, que li cau y queda estés al brancal de dita
porta.*) ¡L' he vist desde ma finestra com
entrava y no hi es? No m' hu esplicu! ¿Haurá
turnat á surtir? (*Reparant en que es oberta la porta
primera esquerra. ¡Cóm! ¿Oberta? ¡Oh! ¿qué ha
passat? (Vá á mirar cap á la porta primera esquerra y
s' atura al sentir á la Marina.*)

MAR.—(*Desde dins, xisclant.*) Ah! Socós, que matan al
Ramón!

MALC.—(Qué diu? ¡Oh!)

MAR.—Pare! Ah! Socós!

MALC.—(Si 'm troban aquí y aixís, estich perduda!)
(*Ab engunia y rabia.*)

MAR.—¡Quím, Lleujer, cuytéu!

MALC.— (*De sopte.*) (Oh' estich salvada!) (*Desapareix per la mina, tancantla.*)

ESCENA ÚLTIMA

MARINA, á son temps GUZMÁN, MAGÍ, QUIM, MADRONA, DIDA, LLEUJER, XANET, TON y PAGESOS, aquets últims ab armas y eynas brutas de sanch. Tot mol depressa.

MAR.— (*Entrant, desesperada, per la porta 2.ª dreta, sense llum.*)
Matan al Ramón! Pare! Pare! Ah! (*Vá cap á la porta y 's topa ab lo capitú que vé, esverat, del foro esquerra y la abraça*)

GUZMAN.— Ja ets lliure, Marina.

MAR.— (*Cridant.*) ¡Ah, deixeu-me, assessí!

MAGÍ.— (*Desde dins.*) Senyora! Ja vinch'

GUZMAN.— ¿Per qué? ¿No m' estimas?

MAR.— Fugiu; ¡me feu hurror!

(*Ella vá per pujar l' escala y ell l' agafa per darrera.*)

GUZMAN.— Des d' ara ja ets meva.

MAR.— (*Xisclant y forsejant.*) Ah! Socós! Pare!

GUZMAN.— ¡Calla, calla! ¡Fugim d' aquí per sempre més! (*Li tapa la boca ab una mà y ab l' altre que li passa per la cintura la fa seguir cap al foro.*)

MAGÍ.— (*Desde dins.*) Marina!

MAR.— ¡No, no, assessí! ¡Pare! ¡Socós! (*Lluytant ab desesperació.*)

QUIM.— (*Desde dins.*) Senyora!

GUZMAN.— (*Furiós*) ¡Donchs, has d' esser meva, sinó de grat, per forsa! (*La petoneja brutalment.*)

MAGÍ.— (*Desde dins però més aprop.*) Marina!

(*La Marina al sentir-se besar arrenca d' un revol lo punyal que dú al cinturó lo capitú sense qu' aquest se 'n adongui.*)

MAR.— Ah! May! May!

GUZMAN.— Per forsa!

MAR.— Donchs, té! (*Clavántli 'l punyal al pit.*)

GUZMAN.— Ah! (*Deixantla anar y cayent en terra.*)

(*Se sent soroll com de lluyta cap al foro esquerra, topar d' armas y gomechs.*)

MAR.— ¡Primer qu' aixó, criminal!

QUIM.— (*Entrant ab un fanalet per la porta segona dreta.*) Oh!
¡Senyora! (*S' acosta á la Marina y la sosté.*)

MAGÍ.— (*Dalt de l' escala y baixant*) Filla meva! ¡Oh!

GUZMAN.— ¡Aquí mis soldados!.. Favor, guardias!...
(*Revólcantse per terra.*)

MAD.— Qué veig! (*Dalt de l' escala ab una llumanera, baixant.*)

MAR.—Verge santíssima! Pare! (*S' abraça ab Magí.*)

DIDA.—(*Dalt de l' escala*) ¿Ell ferit?

MAGÍ.—¿Qué ha passat? Digas! Parla!

MAR.—(*Signantli 'l foro.*) Allá ho veuréu! (*Arrenca á plorar.*)

MAD.—(*Mirant per la porta cap al foro esquerra.*) Reyna Santa! Penjat!

MAGÍ.—(*Igual.*) ¡Fill meu! (*Surt pe 'l foro esquerra.*)

GUZMAN.—(*A la Marina*) ¡Malehida sigas dona hipócrita, falsa!

(*Entran pe 'l foro esquerra 'l Lleujer, 'l Xanet, Ton y molts pagesos, com s' ha dit.*)

XAN.—Hem fet tart!

LLEUJ.—Ja tot es inútil! (*Llensan las armas*)

GUZMAN.—Ah! (*Arrossegantse y agasant lo manto de terra.*)

MAR.—Senyor, tinguéu pietat de las sevas ánimas.

LLEUJ.—(*Veyent lo capitá.*) ¿Cóm?

XAN.—(*Igual*) ¿Ell també?

GUZMAN.—(*A la Marina*) Vull que 'm serveixin de mortalla... las provas de ta infamia.

(*Mostrant lo manto y llensant la flor d' ella que duya al pit*)

DIDA.—(¿Qué es?) Ah! (*Cridant als altres.*) ¡Miréu la falsa, la hipócrita!

TOTS.—¡Oh! (*Reconeixent lo mocador y apartantse de Marina.*)

MAD.—¡D' ella!

GUZMAN.—(*A la Marina.*) Tú la vida m' has pres... però ta honra... ja es meva... (*Mor.*)

TOTS.—Oh!

QUIM.—¿Qué diu?

MAR.—Soch hunrada! (*Estenent la má com pera jurar.*)
¡Soch hunrada! (*Cau desmayada als brassos del Quim y la Madrona.*)

(QUADRO)

(CAU LO TELO)

La Dama de Reus

CANSÓ POPULAR

Andantino.

A la, si la de Reus
Si - no u na no bla
e - ran, la - ra - là tots a - rren - can
da - ma, la - ra - là qu'en té pres lo
a seu ma - rit Si - no
set anys
u - na no - bla da - ma, si - no
ha que l'en té pres, set anys
u - na no - bla da - ma qu'en té
ha que l'en té pres, set anys
pres lo seu ma - rit.
ha que no l'ha vist.

LO TEATRO REGIONAL

OBRAS PUBLICADAS

	<u>Ptas.</u>
<i>L' Agulla</i> , drama, 3 actes, Pelay y Briz.	2
<i>Sortint del ou</i> , diálech. Ignasi Iglesias.	0'25
<i>Clarís</i> , drama, 3 actes, Conrat Roure.	2
<i>Lo Teatro per dins</i> , comedia, 2 actes, Frederich Soler.	1'50
<i>Sant Jordi mata l' aranya</i> , comedia, 1 acte, A. Guasch Tombas.	1
<i>La dona y la baylerina</i> , comedia, un acte, Frederich Soler.	1
<i>Pintura fi de sigle</i> , 1 acte, Guasch Tombas y Dalmases Gil.	1
<i>Un' altra sogra</i> , comedia, un acte, Abelardo Coma.	1
<i>Las Joyas de la Resor</i> , drama, 3 actes, Frederich Soler.	2
<i>¡Tot per las donas!</i> 1 acte, Joseph M. ^a Pous.	1
<i>L' esclau del vici</i> , Monólech, Ignasi Iglesias.	0'50
<i>La feyna d' en Jafá</i> , comedia, 1 acte, Ernest Soler de las Casas.	1
<i>Los aucellets</i> , Comedia, 3 actes, Joseph M. ^a Pous.	2
<i>La mosca al nas</i> , Comedia, 1 acte, Frederich Soler.	1
<i>La firma de 'n Rovellat</i> , Comedia, 1 acte, Conrat Colomer.	1
<i>La tornaboda</i> , Comedia, 1 acte, Juliá Carcassó.	1
<i>¡¡Xerraire!!</i> , Monólech, Joaquim Montero.	0'50
<i>Lo quarto dels mals endressos</i> , 1 acte, Conrat Roure.	1
<i>Qui oli remena...</i> Juguet 1 acte, Pere Reig y Fiol	1
<i>La flor de la montanya</i> , Drama, 3 actes, Ramón Bordas.	2
<i>Tres personas</i> , Juguet, 1 acte, Abelardo Coma.	0'50
<i>¡Tor per ella!</i> Comedia, 1 acte, A. Careta y Vidal.	1
<i>Per contradicció</i> , Comedia, 1 acte, J. Pont y Espasa.	0'50
«La mort de Nerón» Tragedia, 4 acte, Victor Balaguer.	0'50
«Un músich de regiment» Sarsuela 4 acte, Joseph M. ^a Pous	1
«La Dama de Reus» Drama, 3 actes, Manuel Rocamora.	2